

■ Països amb conflicte armat (indicador n. 1) 🗺️ Fi del conflicte armat durant el 2008 (Indicador n. 1)

1. Conflictes armats

- L'any 2008 es van registrar 31 conflictes armats, 30 dels quals seguien actius al finalitzar l'any.
- La gran majoria de conflictes armats van esdevenir a Àsia (14) i Àfrica (nou), mentre que els restants van tenir lloc a Europa (quatre), Orient Mig (tres), i Amèrica (un).
- Els conflictes armats de major gravetat van tenir lloc a Afganistan, Txad, Colòmbia, Iraq, Israel-Palestina, RD Congo (est), Pakistan (nord-oest), Somàlia, Sri Lanka (nord-est) i Sudan (Darfur).
- Aproximadament dos de cada tres conflictes van fer referència a aspiracions identitàries o demandes de major autogovern.
- Va destacar la deterioració de la situació en Índia (Nagalàndia), Pakistan (Balutxistan) i Rússia (Ingúixia), assolint el llindar de conflicte armat, i l'esclat i finalització de la guerra entre Rússia i Geòrgia.

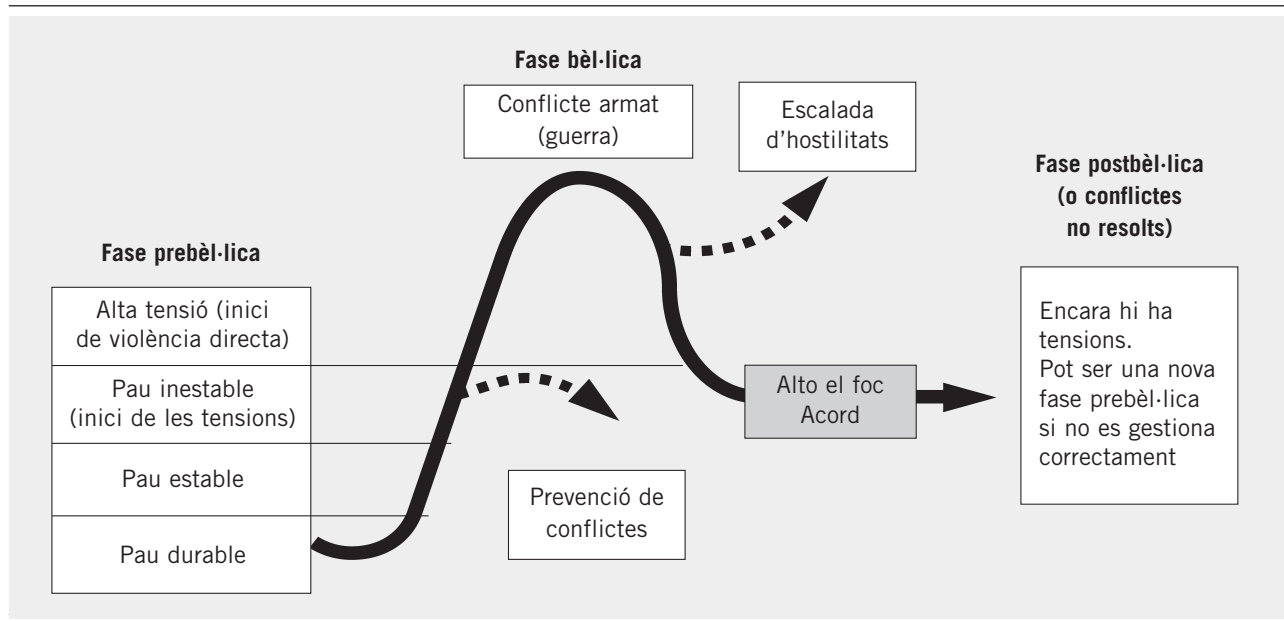
En aquest capítol s'analitzen els conflictes armats que hi ha hagut al llarg de 2008 (indicador núm. 1). El capítol es divideix en dos parts principals, a més de la definició que s'exposa a continuació i del mapa que s'adjunta en el qual apareixen assenyalats els països amb conflictes armats actius durant l'any 2008. En la primera s'analitzen les tendències globals dels conflictes actius el 2008 i en la segona es descriuen l'evolució i els fets més rellevants de cada conflicte durant l'any.

1.1. Conflictes armats: definició

S'entén per **conflicte armat** tot enfrontament protagonitzat per grups armats regulars o irregulars amb objectius percebuts com a incompatibles, en el qual l'ús continuat i organitzat de la violència: a) provoca un mínim de 100 víctimes mortals en un any i/o un greu impacte al territori (destrucció d'infraestructures o de la natura) i la seguretat humana (p. ex., població ferida o desplaçada, violència sexual, inseguretat alimentària, impacte en la salut mental i en el teixit social o disrupció dels serveis bàsics); b) pretén la consecució d'objectius diferenciables dels de la delinqüència comuna, i normalment vinculats:

- a demandes d'autodeterminació i autogovern, o a aspiracions identitàries;
- a l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat o a la política interna o internacional d'un govern, cosa que en ambdós casos motiva la lluita per accedir o erosionar el poder; o bé
- al control dels recursos o del territori.

Figura 1.1. Etapes dels conflictes

Taula 1.1. Resum dels conflictes armats de l'any 2008

Conflicte ¹ -inici-	Tipologia ²	Actors principals ³	Intensitat ⁴ Evolució ⁵
Àfrica			
Algèria -1992-	Intern internacionalitzat	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / Organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI)	2
	Sistema		↑
Txad -2006-	Intern internacionalitzat	Govern, FUC, UFDD, UFDD Fonamental, RFC, CNT, CAR i SCUD, milícies <i>janjaweed</i> , Sudan, França. Nova coalició UFR (Alliance Nationale i RFC), milícia Toro Boro	3
	Govern		=
Etiòpia (Ogaden) -2007-	Intern	Govern, ONLF, OLF	2
	Autogovern, Identitat		=
Nigèria (Delta del Níger) -2001-	Intern	Govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, milícies de les comunitats ijaw, itsereki, urhobo i ogoni, exèrcits privats de seguretat	2
	Recursos, Identitat		=
R. Centreafricana -2006-	Intern internacionalitzat	Govern, APRD, UFDR, escissions de l'UFDR (FURCA, MJLC), FDPC, França, MICOPAX, EUFOR RCA/TCHAD i assaltadors de camins (zaraguinas)	1
	Govern		↓
RD Congo (est) -1998-	Intern internacionalitzat	Govern, milícies Mai-Mai, grups armats d'Ituri, grup armat d'oposició ruandès FDLR, milícies Rastes, Congrés National pour la Défense du Peuple (general Laurent Nkunda), grups armats d'Ituri (FNI, FRPI, MRC), grup armat d'oposició burundès FNL, grups armats d'oposició ugandesos ADF-NALU i LRA, MONUC	3
	Identitat, Govern, Recursos		↑
Somàlia -1988-	Intern internacionalitzat	Govern Federal de Transició (GFT), Etiòpia, EUA, dos faccions de l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS, formada Unió dels Tribunals Islàmics (UTI), oposició política i armada, entre la que es troba el grup armat al-Shabab i Muqawama [Resistència]) Eritrea, senyors de la guerra, AMISOM	3
	Govern		↑
Sudan (Darfur) -2003-	Intern internacionalitzat	Govern, milícies progovernamentals <i>janjaweed</i> , JEM, NRMD, NRF, diverses faccions de l'SLA	3
	Autogovern, Recursos, Identitat		=
Uganda (nord) -1986-	Intern internacionalitzat	Govern, LRA	2
	Autogovern, Identitat		↑
Amèrica			
Colòmbia -1964-	Intern internacionalitzat	Govern, FARC, ELN, paramilitars AUC	3
	Sistema		=
Àsia			
Afganistan -2001-	Intern internacionalitzat	Govern, coalició internacional (liderada pels EUA), milícies talibanes, missió internacional ISAF (OTAN), senyors de la guerra	3
	Sistema		↑
Filipines (NPA) -1969-	Intern	Govern, NPA	1
	Sistema		=
Filipines (Mindanao -MILF) -1978-	Intern	Govern, MILF	2
	Autogovern, Identitat		↑
Filipines (Mindanao- Abu Sayyaf) -1991-	Intern internacionalitzat	Govern, Abu Sayyaf	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		=
Índia (Assam)-1983-	Intern internacionalitzat	Govern, ULFA, DHD, Black Widow, NDFB	2
	Autogovern, Identitat		↓
Índia (Jammu i el Caixmir) -1989-	Intern internacionalitzat	Govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen	2
	Autogovern, Identitat		↑

Conflicte -inici-	Tipologia	Actors principals	Intensitat Evolució anual
Àsia			
Índia (Manipur) -1982-	Intern	Govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA, KYNL	2
	Autogovern, Identitat		=
Índia (Nagalàndia) -1955-	Intern	Govern, NSCN-K, NSCN-IM	1
	Autogovern, Identitat		↑
Índia (CPI-M) -1967-	Intern	Govern, CPI-M (naxalites)	2
	Sistema		↓
Myanmar -1948-	Intern	Govern, grups armats (KNU, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNLA, KNU/KNPLAC, SSNPLO)	1
	Autogovern, Identitat		↓
Pakistan (Balutxistan) -2005-	Intern	Govern, BLA, BRA i BLF	2
	Autogovern, Recursos		↑
Pakistan (nord-oest) -2001-	Intern internacionalitzat	Govern, milícies talibanes, milícies tribals	3
	Sistema		↑
Sri Lanka (nord-est) -1983-	Intern	Govern, LTTE, TMVP (escissió de l'LTTE liderada pel coronel Karuna)	3
	Autogovern, Identitat		↑
Tailàndia (sud) -2004-	Intern	Govern, grups armats secessionistes	2
	Autogovern, Identitat		↓
Europa			
Geòrgia – Rússia -2008-	Internacional	Geòrgia, Rússia Govern de l'autoproclamada República de Abjàsia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sur	2
	Autogovern, Govern		Fi
Rússia (Txetxènia) -1999-	Intern	Govern federal rus, govern de la república de Txetxènia, grups armats d'oposició	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		=
Rússia (Ingúixia) -2008-	Intern	Govern federal rus, govern de la república d'Ingúixia, grups armats d'oposició (Jamaat Ingush)	1
	Sistema		↑
Turquia (sud-est) -1984-	Intern internacionalitzat	Govern, PKK, TAK	2
	Autogovern, Identitat		↑
Orient Mitjà			
Iraq -2003-	Intern internacionalitzat	Coalició internacional liderada pels EUA i el Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs	3
	Sistema, Govern, Recursos		↓
Israel-Palestina -2000-	Internacional	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamas (Brigades Ezzedin al-Qassam), Jihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular	3
	Autogovern, Identitat, Territori		↑
Iemen -2004-	Intern	Govern, seguidors del clergue al-Houthi (<i>al-Shabab al-Mumen</i>)	1
	Sistema		↓

1: intensitat baixa; 2: intensitat mitjana; 3: intensitat alta; ↑: escalada de la violència; ↓: reducció de la violència; = : sense canvis; Fi: deixa de considerar-se conflicte armat

- En aquesta columna s'assenyalen els Estats en els quals es desenvolupen conflictes armats, matisant entre parèntesis la regió dins de l'Estat a la qual se circumscriu el conflicte o el nom del grup armat que protagonitza el conflicte. Aquesta última opció s'utilitza en els casos en què existeix més d'un conflicte armat en un mateix Estat o en un mateix territori dintre d'un Estat, amb la finalitat de diferenciar-los.
- Aquest informe classifica i analitza els conflictes armats a partir d'una doble tipologia, que aborda d'una banda les causes o la incompatibilitat d'interessos i, de l'altra, la confluència entre escenari del conflicte i actors. Quant a les causes, se'n poden distingir les següents: demandes d'autodeterminació i autogovern (Autogovern) o aspiracions identitàries (Identitat); oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat (Sistema) o a la política interna o internacional d'un govern (Govern), cosa que en ambdós casos motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo; o lluita pel control dels recursos (Recursos) o del territori (Territori). Pel que fa a la segona tipologia, els conflictes armats poden ser interns, interns internacionalitzats o internacionals. Es considera un conflicte armat intern l'enfrontament protagonitzat per actors

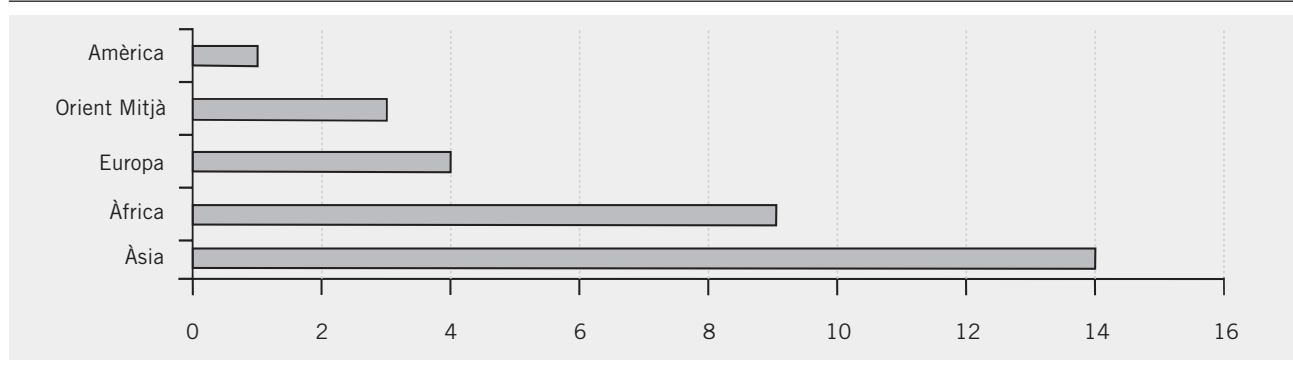
1.2. Conflictes armats: tendències globals de 2008

L'any 2008 es van registrar **31 conflictes armats, 30 dels quals seguien actius a l'acabament de l'any** (la guerra entre Rússia i Geòrgia va començar i acabar durant el 2008). Encara que la xifra total de conflictes armats és pràcticament la mateixa que la de l'any anterior (30), cal destacar que el llistat del 2008 incorpora **tres nous casos —l'Índia (Nagalàndia), el Pakistan (Balutxistan) i Rússia (Ingúixia)—** i no inclou tres conflictes que van finalitzar el 2007: Còte d'Ivoire, Palestina (enfrentaments entre Fatah i Hamàs) i Líban (Naher Al-Bared). La gran majoria dels conflictes armats el 2008 van tenir lloc a Àsia (14) i a Àfrica (nou), mentre que **els restants van tenir lloc a Europa (quatre), Orient Mitjà (tres) i Amèrica (un)**. En tots els casos sense cap excepció l'Estat va ser una de les parts

contendents en la disputa. A part dels conflictes internacionals entre Geòrgia i Rússia, i Israel i Palestina,⁶ **la meitat dels conflictes va ser de caràcter intern internacionalitzat (15) i pràcticament l'altra meitat (14) de caràcter intern.**

Encara que els conflictes armats són multicausals, és remarcable que gairebé dos de cada tres conflictes (19 sobre 31) fan referència principalment a aspiracions identitàries o demandes de major autogovern. Hi ha **16 casos més en què la incompatibilitat principal està vinculada a l'oposició a un determinat Govern o al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat.** En cinc d'aquests casos —l'Iraq, el Txad, la R. Centreafricana, la RD Congo (est) i Somàlia—, diversos grups armats lluitaven per a accedir o erosionar el Govern central. D'altra banda, en set dels 11 casos en els quals l'oposició al sistema era una de les causes principals del conflicte, diversos grups armats buscaven la creació

Gràfic 1.1. Distribució regional del nombre de conflictes armats

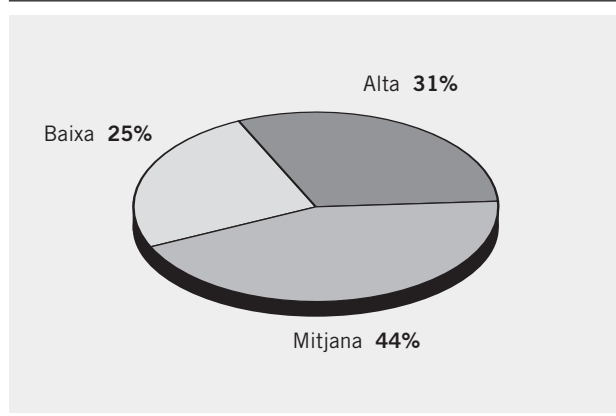
armats del mateix Estat que operen exclusivament a i des de l'interior d'aquest Estat. En segon lloc, s'entén per conflicte armat intern internacionalitzat aquell en el qual alguna de les parts contendents és forana, o quan l'enfrontament s'estén al territori de països veïns. Per considerar un conflicte armat intern internacionalitzat també es tindrà en compte el fet que els grups armats tinguin les bases militars als països veïns, en connivència amb aquests Estats, des dels quals llancen els atacs. Finalment, s'entén per conflicte internacional aquell en el qual s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països. D'altra banda, cal tenir en compte que la majoria dels conflictes armats actuals tenen una important dimensió i influència regional o internacional, a causa, entre altres factors, dels fluxos de persones refugiades, del comerç d'armes, dels interessos econòmics o polítics (com ara l'explotació legal o il·legal de recursos) que els països veïns tenen al conflicte, de la participació de combatents estrangers o del suport logístic i militar proporcionat per altres Estats.

3. Els actors principals que intervenen als conflictes conformen una amalgama d'actors armats regulars o irregulars. Els conflictes sol protagonitzar-los el govern, o les seves forces armades, contra un o diversos grups armats d'oposició, però també poden incloure altres grups no regulars com ara clans, guerrilles, senyors de la guerra, grups armats oposats entre si o milícies de comunitats ètniques o religioses. Encara que l'instrument bèl·lic que utilitzen més els actors és l'armament convencional i, en particular, les armes lleugeres (que són les causants del 90% de les víctimes mortals dels conflictes, principalment dones i menors), en molts casos s'empren altres mitjans, com ara atacs suïcides, atemptats i violència sexual, i fins i tot la gana és utilitzada com a instrument de guerra.
4. La intensitat d'un conflicte armat (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució trimestral (escalada de la violència, reducció de la violència, sense canvis) s'avaluen principalment a partir de la seva letalitat (nombre de víctimes) i impacte a la població i al territori. Així mateix, hi ha altres dimensions que mereixen ser considerades, com la sistematització i la freqüència de la violència o la complexitat de la disputa bèl·lica (la complexitat està normalment vinculada al nombre i la fragmentació dels actors involucrats, al nivell d'institucionalització i capacitat de l'Estat i al grau d'internacionalització del conflicte, així com a l'elasticitat dels objectius i a la voluntat política de les parts per assolir acords). Per tant, solen considerar-se conflictes armats d'alta intensitat aquells que provoquen més de 1.000 víctimes mortals anuals, a més d'afectar normalment porcions significatives del territori i la població i implicar un nombre important d'actors (que estableixen interaccions d'aliança, confrontació o coexistència tàctica entre ells). Els conflictes de mitjana i baixa intensitat, en els quals es registren més de 100 víctimes mortals anuals, presenten les característiques esmentades, si bé amb menys presència i abast. Es considera que un conflicte armat finalitza quan es produeix una reducció significativa i sostinguda de les hostilitats armades, bé sigui per victòria militar, acord entre els actors enfrontats, desmobilització d'una de les parts o bé perquè una de les parts enfrontades renúncia a o limita notablement la lluita armada com estratègia per a la consecució d'uns objectius. Qualsevol d'aquestes opcions no significa necessàriament la superació de les causes de fons del conflicte armat ni tanca la possibilitat d'un ressorgiment de la violència. La cessació temporal d'hostilitats, formal o tàctica, no implica necessàriament la fi del conflicte armat.
5. En aquesta columna es compara l'evolució dels esdeveniments de l'any actual (2008) amb la de l'any anterior (2007), apareixent el símbol d'escalada de la violència (↑) si la situació general del conflicte durant 2008 és més greu que la de l'any anterior, el de reducció de la violència (↓) si és millor i el de sense canvis (=) si no ha experimentat canvis significatius.
6. Encara que "Palestina" no és un Estat reconegut internacionalment (tot i que l'Autoritat Nacional Palestina és una entitat política vinculada a una determinada població i a un territori), el conflicte entre Israel i Palestina es considera "internacional" i no pas "intern", perquè es tracta d'un territori ocupat il·legalment, i la seva pertinença a Israel no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de les Nacions Unides.

d'un Estat islàmic o estaven acusats de mantenir vincles amb la xarxa al-Qaida —Algèria, Afganistan, Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), Iraq, Pakistan (nord-oest), Rússia (Txetxènia), Rússia (Ingúixia) i Iemen—, mentre que en els tres casos restants —Colòmbia, Filipines (NPA) i Índia (CPI-M)— els grups insurgents perseguïen l'establiment d'un sistema polític i econòmic de tipus socialista. Finalment, **en quatre casos més —Iraq, Nigèria (Delta del Níger), RD Congo (est) i Sudan (Darfur)— el control dels recursos va ser una de les causes rellevants de la disputa**, encara que molts altres conflictes també van ser alimentats o agreujats pel control dels recursos o el territori. La durada mitjana dels conflictes actius el 2008 va ser d'aproximadament 17 anys, encara que aquesta dada ha de ser relativitzada per la dificultat de posar una data d'inici exacta a un conflicte i per l'elevat nombre de conflictes armats actuals que han patit cicles de violència anteriors.

Pel que fa a la intensitat, **en 10 casos —Afganistan, Txad, Colòmbia, Iraq, Israel-Palestina, RD Congo (est), Pakistan (nord-oest), Somàlia, Sri Lanka, Sudan (Darfur)— durant gran part de l'any es van constatar graus molt elevats de violència** que van generar una xifra notablement superior a les 1.000 víctimes mortals, encara que en alguns casos com ara l'Iraq, Sri Lanka o Somàlia tal xifra és molt més elevada. Respecte a l'any anterior, Pakistan (nord-oest) i Israel-Palestina, per l'ofensiva de final d'any a Gaza, se sumen al llistat dels països amb major intensitat. Gairebé la meitat dels conflictes (13) van registrar una intensitat mitjana, mentre que els vuit restants —Índia (Nagalàndia), Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), Filipines (NPA), Myanmar, R. Centreafricana, Rússia (Txetxènia), Rússia (Ingúixia) i Iemen— van tenir una intensitat baixa. La intensitat mitjana dels 31 conflictes de 2008 va ser de 2,1.⁷ Quant a l'evolució respecte de l'any anterior, **en 14 dels 30 conflictes actius a la fi de l'any es va produir un augment de les hostilitats**, en nou casos la situació de conflictivitat no va registrar alteracions significatives i en set casos es va constatar una reducció de la violència: l'Índia (Assam), l'Índia (CPI-M), l'Iraq, Myanmar, la R. Centreafricana, Tailàndia (sud) i Iemen. En conjunt, per tant, la situació de conflictivitat es va deteriorar sensiblement respecte al 2007.

Gràfic 1.2. Intensitat dels conflictes armats

7. Vegeu la llegenda de la Taula 1.1.

Per regions, cal assenyalar que a l'Àfrica **set dels nou conflictes armats van ser interns internacionalitzats, fet que posa de manifest el seu caràcter regional i el paper dels països veïns en aquests conflictes**. Destaquen les vinculacions entre els conflictes armats en el triangle que formen la R. Centreafricana, el Txad i el Sudan (Darfur), la implicació d'Etiòpia a Somàlia, el paper que té Ruanda en el conflicte de l'est de la RD Congo o les operacions de l'LRA ugandès al sud del Sudan o a la RD Congo. En un bon nombre dels conflictes que transcorren a l'Àfrica hi ha una lluita per a accedir o erosionar al poder a causa de l'oposició a la política interna o internacional del Govern corresponent, mentre que és molt inferior a la mitjana mundial el nombre de conflictes en els quals l'autodeterminació d'un territori o un col·lectiu és la clau del conflicte. De fet, encara que en els casos de la RD Congo (est), Nigèria (Delta del Níger) i Uganda (nord) s'han utilitzat greuges identitaris per a justificar l'emergència o continuació de la violència en determinades parts del territori, el cas d'Etiòpia (Ogaden) és l'únic en el qual s'han plantejat demandes clarament secessionistes.

D'altra banda, en set dels nou contextos hi ha un mínim de quatre actors armats implicats activament en les hostilitats, i en els casos de la RD Congo (est), Somàlia, el Sudan (Darfur) i Nigèria (Delta del Níger) el nombre puja a més de 10. Finalment, cal remarcar que només tres dels nou conflictes —Algèria, Somàlia i Uganda (nord)— tenen més de 15 anys de durada, mentre que sis es van iniciar després de l'any 2000, entre els quals destaquen pel seu mimetisme i forta interacció els de R. Centreafricana, Txad i Sudan (Darfur). Per tant, la mitjana de durada dels conflictes actius a l'Àfrica és de menys de 10 anys, molt inferior a la de la mitjana mundial (17). A causa del gran nombre i complexitat dels conflictes armats a l'Àfrica, és probable que la seva curta durada estigui vinculada, entre altres qüestions, a les nombroses iniciatives de pau que en els últims anys han dut a terme organitzacions de la societat civil i determinats organismes de la comunitat internacional. La intensitat mitjana dels conflictes a l'Àfrica (2,3) és lleugerament superior a la mitjana mundial, probablement en relació amb el fet que l'Àfrica alberga gairebé la meitat dels conflictes armats de major intensitat del món: Txad, RD Congo (est), Somàlia i Sudan (Darfur). Quant a l'evolució de les guerres a l'Àfrica durant el 2008, mereixen ser destacades l'escalada de la violència a l'est de la RD Congo i Somàlia (on més de 10.000 persones han mort en els dos últims anys), les ofensives per part de grups insurgents a les capitals del Sudan i el Txad, i les freqüents violacions de l'acord d'alto el foc entre el Govern ugandès i l'LRA.

A l'Àsia, més del 70% dels conflictes armats estan vinculats a demandes d'autogovern o aspiracions identitàries, i la majoria (57%) tenen un caràcter eminentment intern en el qual no és tan òbvia ni decisiva la dimensió internacional com a l'Àfrica. La mitjana de durada dels conflictes a l'Àsia (25,4 anys) és clarament la més alta del món. Les dues principals insurreccions comunistes del continent (l'NPA a Fili-

pinas i el CPI-M a l'Índia) remunten la seva lluita armada al 1969, i més de la meitat dels conflictes actius —Filipines (NPA), Filipines (Mindanao-MILF), l'Índia (Assam), l'Índia (Manipur), l'Índia (CPI-M), l'Índia (Nagalàndia), Myanmar o Sri Lanka (nord-est)— tenen una durada que arriba als 25 anys o els supera. Aquest fenomen pot explicar-se per la menor presència d'actors internacionals en tasques de facilitació i mediació (especialment per part de les Nacions Unides), pel gran nombre de conflictes vinculats a la formació de l'Estat o per la dificultat de resoldre les disputes associades a qüestions identitàries i d'autodeterminació, molt nombroses a l'Àsia. Quant a la intensitat, la mitjana del continent (1,9) és inferior a la mundial o a la d'Àfrica, malgrat que els conflictes a l'Afganistan o Sri Lanka tenen actualment una de les taxes de mortalitat més altes de tot el planeta.

Quant als actors, al continent asiàtic conviuen conflictes amb grups armats amb una gran capacitat bèl·lica i fins i tot de control territorial —l'LTTE a Sri Lanka, el CPI-M a l'Índia, o l'NPA i el MILF a Filipines— amb altres contextos caracteritzats per una enorme fragmentació i difusió dels grups insurgents —Afganistan, Pakistan (nord-oest), Índia (Assam), Índia (Nagalàndia), Myanmar o Tailàndia (sud). Més enllà del qualificatiu de terroristes que pràcticament tots els Governos utilitzen per a denominar els seus respectius grups armats d'oposició, cal destacar que en alguns casos, com a l'Afganistan, el Pakistan (nord-oest), l'Índia (Jammu i Caixmir) o Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), els Governos vinculen estretament les seves estratègies de contrainsurgència a l'anomenada lluita global contra el terrorisme, de la qual obtenen legitimitat política i en alguns casos suport logístic. En tots els últims casos esmentats, els grups armats plantegen reivindicacions religioses vinculades a l'islam. **Una altra de les característiques de la conflictivitat a l'Àsia és que hi ha alguns Estats, com l'Índia, les Filipines o el Pakistan, que alberguen diversos conflictes armats, amb diferents causes, dinàmiques de guerra i localitzacions en el territori.** Quant a l'evolució dels conflictes el 2008, destaquen l'escalada de la violència a Sri Lanka, que amb més de 10.000 víctimes mortals probablement es converteix en la guerra activa més mortífera; el brot de violència a Mindanao després del fracàs de la signatura d'un acord de pau amb el MILF; les massives protestes a Jammu i Caixmir, les més virulentes dels últims 20 anys; el creixent impacte sobre la població civil del conflicte a l'Afganistan o el deteriorament de la situació al Pakistan (Balutxistan) o l'Índia (Nagalàndia), que durant el 2008 van arribar a un llindar de mortalitat i un impacte de la violència propis d'un conflicte armat.

Finalment, cal destacar algunes qüestions a la resta de continents que actualment pateixen conflictes armats. A **Amèrica, Colòmbia continua sent l'únic conflicte armat**, un dels més duradors del planeta i amb més impacte sobre la població civil. Durant el 2008 es va evidenciar el caràcter internacionalitzat de la disputa i va continuar el procés de fragmentació de les antigues Autodefenses Unides de Colòmbia (AUC) en diversos grupuscles paramilitars. A **Europa, el centre neuràlgic de la conflictivitat va ser de nou la**

zona situada entre les mars Negra i Càspia, especialment a la regió caucàsica. En aquesta regió, Rússia va tenir un paper protagonista pel que fa a la lluita contra els grups armats txetxens i ingúixos, i en el breu conflicte armat que la va enfrontar al Govern georgià. Aquest va ser un dels pocs conflictes armats interessats que s'han produït en els últims anys a tot el món. Dels quatre conflictes armats que es van registrar el 2008 a Europa, cal destacar la importància de les demandes d'autodeterminació i la dimensió transfronterera dels enfrontaments bèl·lics, juntament amb l'estreta vinculació dels conflictes actuals amb anteriors etapes de violència.

A l'**Orient Mitjà**, una de les regions que gaudeix de major visibilitat mediàtica i que alberga dos dels conflictes amb major historial de violència i potencial de desestabilització regional —l'Iraq i Israel-Palestina—, **cal destacar la reducció de la violència a l'Iraq i el Iemen, atribuïble en bona mesura als acords d'alto el foc signats o renovats durant el 2008.** A l'Iraq, malgrat que és un dels conflictes armats més letals dels últims anys, es va registrar una disminució del nombre d'atacs per part dels nombrosos grups armats que operen al país, especialment per part de les milícies del clergue Moqtada al-Sadr. Al Iemen, la signatura d'un acord d'alto el foc a meitat d'any entre el Govern i els seguidors d'al-Houthi va provocar un descens important del grau de violència, encara que els enfrontaments entre les parts van provocar el desplaçament de desenes de milers de persones. En el conflicte entre Israel i Palestina, van prosseguir les converses de pau entre Israel i l'ANP, liderada per Mahmoud Abbas, i es va signar un acord d'alto el foc entre Israel i Hamàs. No obstant això, a la fi de l'any es va trencar la treva i Israel va iniciar una de les ofensives militars més importants de les últimes dècades a Gaza.

Una altra dimensió que cal destacar amb relació a la conflictivitat global de l'any 2008 és la relativa a les missions multilaterals de pau. Al desembre del 2008 hi havia 16 missions de manteniment de la pau de l'ONU, dues missions polítiques dirigides i recolzades pel Departament de Missions de Manteniment de la Pau de l'ONU (BINUB i UNAMA) i 10 missions polítiques i de construcció de pau de l'ONU recolzades pel Departament d'Afers Polítics de l'ONU a tot el món. Pel que fa a la perspectiva regional, de les 28 missions de l'ONU al món, aproximadament la meitat (13) es trobaven al continent africà, sis a l'Orient Mitjà, cinc a Àsia, tres a Europa i una a Amèrica. D'altra banda, al costat de les Nacions Unides, cal destacar la creixent participació d'altres organitzacions de caràcter regional en tasques polítiques i de construcció de pau, com l'OSCE (amb 19 missions en l'àmbit europeu i centreasiàtic), l'UE (15 missions a Àfrica, Àsia, Europa i Orient Mitjà) i l'OTAN (quatre missions a Europa, Àsia i Orient Mitjà), la CEI (tres missions, a Europa), l'UA (dues missions a Àfrica), l'OEA (dues missions a Amèrica), la CEEAC (una missió a Àfrica) i set operacions de caràcter multilateral sota el parai-gua de grups de països.

Taula 1.2. Principals missions multilaterals de l'any 2008

Missions de pau de l'ONU		Altres missions amb personal militar/policial	
Nom	Inici-Fi	Nom	Inici-Fi
Burundi (BINUB)	2007	OTAN	
RD Congo (MONUC)	1999	Afganistan (ISAF)	2001
Côte d'Ivoire (ONUCI)	2004	Iraq (NTIM-I)	2004
Etiòpia i Eritrea (UNMEE)	2000-2008	Kosovo (KFOR)	1999
Guinea-Bissau (UNOGBIS)	2000	UE	
Libèria (UNMIL)	2003	RD Congo (EUSEC RD Congo)	2005
Sàhara Occidental (MINURSO)	1991	R. Centreafricana i Txad (EUFOR TCHAD/RCA)	2007
R. Centreafricana (BONUCA)	2000	Territoris Palestins (EU BAM Rafah)	2005
R. Centreafricana/ Txad (MINURCAT)	2007	Territoris Palestins (EUPOL COPPS)	2006
Sierra Leone (UNIOSIL)	2006-2008	CEI	
Sierra Leone (UNIPSIL)	2008	Geòrgia (Ossètia del Sud)	1992
Sudan (UNMIS)	2005	Geòrgia (Abkhàzia)	1994
Sudan (Darfur) (UNAMID)	2007	Moldàvia (Transdnièster)	1992
Afganistan (UNAMA)	2002	CEEAC	
Índia i Pakistan (UNMOGIP)	1949	R. Centreafricana (MICOPAX)	2008
Nepal (UNMIN)	2007	UA	
Timor-Leste (UNMIT)	2006	Somàlia (AMISOM)	2007
Xipre (UNFICYP)	1964	Comores (MAES)	2007
Geòrgia (UNOMIG)	1993	Altres missions	
Kosovo (UNMIK)	1999	RPD Corea i la Rep. de Corea (NSC)	1953
Iraq (UNAMI)	2003	Illes Salomó (RAMSI)	2003
Alts del Golan (UNDOF)	1974	Hebron, Palestina (TPIH 2)	1997
Líban (UNIFIL)	1978/2006	Egipte i Israel	1982
Orient Mitjà (UNTSO)	1948	Iraq (EUA-Regne Unit)	2003
		Côte d'Ivoire (Operació Licorne, França)	2003
		Timor-Leste (ISF, Austràlia)	2006

Les missions de manteniment de la pau de l'ONU van estar compostes per 110.273 efectius⁸ (112.180 si es comptabilitza tot el personal de les Operacions de Manteniment de la Pau (OMP) i les dues missions polítiques sota la supervisió del Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau) i 3.435 més en les missions polítiques i de construcció de pau. Això significa que l'any 2008 es va aconseguir la xifra més elevada d'efectius en missions de manteniment i construcció de la pau de la història de l'organització, i posa de manifest l'augment continuat de missions i efectius que s'està experimentant en l'última dècada. Des de juny de 1999, quan es va aconseguir la xifra més baixa des de la fi de la Guerra Freda (13.000 cascos blaus), fins a l'actualitat, l'augment ha estat constant. A

aquesta xifra s'haurien d'afegir els contingents de l'OTAN (76.800 efectius desplegats en tres contextos), de la UE (més de 6.000 efectius entre policies i militars en cinc contextos), de la CEI (més de 4.200 efectius en tres contextos), CEEAC i UA (tres contextos, gairebé 4.000 efectius), i sis operacions més (prop de 6.000 militars i policies). El total, en termes generals, va superar àmpliament els 210.000 militars i policies desplegats al món.⁹ Finalment, si es fessin efectius els contingents previstos en el disseny de les missions o les ampliacions (més de 15.000 pendents a l'UNAMID de Darfur, 3.000 a la MONUC, 5.000 a l'AMISOM, 12.000 a la ISAF¹⁰ d'Afganistan, principalment) el total pujaria a 35.000 cascos blaus més.

8. Dels quals, 89.513 corresponen a personal militar i policial. Dades del 30 de setembre del 2008.

9. Aquesta xifra global encara augmentaria més si s'afegís la força multinacional a l'Iraq. Aquestes dades no tenen en compte els 146.000 militars dels EUA juntament amb els 6.350 militars d'altres països desplegats a l'Iraq i les seves víctimes mortals, que pugen a més de 4.000.

10. El general Petraeus, cap del Comandament Central dels EUA, va anunciar al desembre que durant l'any 2009 prop de 20.000 efectius nord-americans s'integrarien a la ISAF, que en l'actualitat ja té 50.000 militars.

Finalment, cal remarcar que el creixent recurs al Capítol VII de la Carta de les Nacions Unides en el disseny del mandat de les missions de les Nacions Unides comporta una major participació en escenaris de violència. En aquest sentit, les missions, de caràcter multidimensional, s'estableixen en contextos cada vegada més violents i amb mandats cada vegada més complexos, com posa de manifest el fet que la xifra de víctimes mortals d'efectius de les missions s'hagi triplicat des de la fi de la Guerra Freda, passant de 800 el 1991 a 2.545 el 31 de novembre del 2008.

1.3. Conflictes armats: evolució anual per regions

Àfrica

a) Àfrica Occidental

Nigèria (Delta del Níger)	
Inici:	2001
Tipologia:	Recursos, Identitat Intern
Actors:	Govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, milícies de les comunitats ijaw, itsereki, urhobo i ogoni, grups privats de seguretat
Intensitat:	2
Evolució:	=
Síntesi:	

El conflicte al Delta del Níger és fruit de les demandes no satisfetes de control dels beneficis dels recursos petrolers que es produeixen en aquestes terres. Diversos grups armats, entre els quals destaca el MEND (ijaw), exigeixen compensacions per l'impacte que les indústries extractores tenen sobre el seu territori, a més d'una participació més equitativa en el repartiment dels beneficis obtinguts de les explotacions i una descentralització més gran de l'Estat nigerià. Els atacs contra instal·lacions petroleres i bases militars, juntament amb el segrest de treballadors, són els mètodes utilitzats normalment per la insurgència. D'altra banda, aquesta situació ha menat a l'enfrontament pel control sobre la terra i els recursos a les diferents comunitats que habiten la regió.

Va haver-hi un augment dels **enfrontaments entre bandes rivals pel control de les rutes de comerç il·legal de petroli durant tot l'any i una escalada de les activitats violentes del MEND durant la segona meitat de l'any**. Això va repercutir en un augment del nombre de segrestos i el desplaçament de milers de persones, la contínua interrupció del subministrament de gas i petroli, i atacs a les plataformes petroleres i comissaries de Policia. Els estats més afectats van ser Rivers i Delta. No obstant això, el conjunt de la conflictivitat al Delta va mantenir una intensitat similar a la de l'any anterior, període d'elevada violència a causa de la celebració de les eleccions legislatives i presidencials d'abril del 2007. L'augment de les accions per part del MEND va

estar vinculat al judici d'un dels seus líders, Henry Okah, acusat de traïció i tràfic d'armes. No obstant això, el MEND va establir diversos alts el foc unilaterals que no van fructificar, en concret a la fi de juny i a la fi de setembre. Al novembre, el panel d'experts creat pel Govern amb la finalitat de trobar una solució a la violència de la regió va concloure que la falta de voluntat política per part del Govern federal i estatal constituïa el motiu de l'agreujament de la crisi a la regió, i que havia d'aconseguir-se un alto el foc que permetés el desarmament de les milícies.

b) Banya d'Àfrica

Etiòpia (Ogaden)	
Inici:	2007
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, ONLF, OLF
Intensitat:	2
Evolució:	=

Síntesi:

Etiòpia és objecte de moviments de caràcter secessionista o de rebuig del poder central des dels anys setanta. L'ONLF, que sorgeix el 1984 i opera a la regió etiòp d'Ogaden, al sud-est del país, exigeix un grau superior d'autonomia per a la comunitat somali que habita aquesta regió. En diverses ocasions l'ONLF ha dut a terme activitats insurgents més enllà de la regió d'Ogaden, en col·laboració amb l'OLF, que des de 1973 exigeix al govern més autonomia a la regió d'Oromiya. El govern somali ha donat suport a l'ONLF contra Etiòpia, amb qui es va enfrontar pel control de la regió entre 1977 i 1978, guerra en la qual Etiòpia va derrotar Somàlia. El final de la guerra entre Eritrea i Etiòpia el 2000 va comportar l'increment de les operacions del govern per posar fi a la insurgència a Ogaden i, després de les eleccions que es van celebrar l'any 2005, els enfrontaments entre les forces armades i l'ONLF han augmentat.

Les **Forces Armades etiòps van continuar duent a terme operacions militars a la regió d'Ogaden, mentre l'ONLF va reivindicar diverses accions contra els costos de seguretat, fet que al costat de les dificultats d'accés de les organitzacions humanitàries imposades pel Govern i la greu sequera que va afectar la regió, va agreujar la crisi humanitària**.¹¹ A més, la nova proposta de llei que regularà les activitats de les ONG contribuirà a dificultar encara més aquesta situació, segons van manifestar els EUA, l'UE i organitzacions de defensa dels drets humans com HRW. ONG i mitjans de comunicació van estar sotmesos a fortes restriccions per part del Govern, que els va amenaçar amb l'expulsió si trencaven el silenci respecte a les accions comeses per l'Exèrcit. Una de les qüestions més destacades de l'any va ser la publicació al juny de dos informes de HRW en els quals s'acusava el Govern d'haver comès crims de guerra a la regió (execucions extrajudicials, tortures i violència sexual) en el decurs de la campanya militar iniciada el juny del 2007. Arran d'això, a la fi de novembre el Govern va publicar una investigació que

11. Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).

desmentia aquestes denúncies, investigació que va ser criticada tant per HRW com per l'ONLF. En aquest sentit, durant l'any diverses fonts van documentar l'augment de detencions de civils acusats de col·laborar amb l'ONLF per part dels cossos de seguretat etiòps.

Somàlia	
Inici:	1988
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Govern Federal de Transició (GFT), Etiòpia, EUA, dos faccions de l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS, formada Unió dels Tribunals Islàmics (UTI), oposició política i armada, entre la que es troba el grup armat al-Shabab i Muqawama (Resistència)) Eritrea, senyors de la guerra, AMISOM
Intensitat:	3
Evolució:	↑

Síntesi:

El conflicte armat i l'absència d'autoritat central efectiva que viu el país s'inicien el 1988, quan una coalició de grups opositors es rebel·la contra el poder dictatorial de Siad Barre i tres anys després aconsegueix enderrocar-lo. Aquesta situació dona pas a una nova lluita dins d'aquesta coalició per ocupar el buit de poder, que ha provocat la destrucció del país i la mort de més de 300.000 persones des de 1991, malgrat la intervenció internacional fracassada de principis dels anys noranta. Els diversos processos de pau per intentar instaurar una autoritat central han ensopagat amb nombroses dificultats, entre les quals destaquen els greuges entre els diferents clans i subclans que configuren l'estructura social somali, la ingerència d'Etiòpia i Eritrea i el poder dels diversos senyors de la guerra. L'última iniciativa de pau va conformar el 2004 el GFT, que ha tingut el suport d'Etiòpia per intentar recuperar el control del país, parcialment en mans de la UTI.

Va haver-hi una **extensió de la violència per tota la regió centre i sud, vinculada a la intensificació de les activitats d'al-Shabab i de les operacions militars de les milícies del GFT i de les Forces Armades etiòps per a intentar contenir, sense èxit, els avanços de la insurrecció**. Les negociacions a Djibouti no van tenir un reflex sobre la situació al terreny.¹² El GFT, sumit en una profunda crisi interna, va reconèixer que estava a prop del col·lapse, i la situació es va veure agreujada per les desercions dels cossos de seguretat cap a la insurrecció i la seva implicació en la venda il·lícita d'armes. A més, al final de l'any el president del GFT va dimitir. **Etiòpia va anunciar la retirada de les seves tropes per a l'inici de l'any 2009**, i va instar la comunitat internacional que assumís la responsabilitat, fet que va ser font d'una gran preocupació

Es va intensificar la violència a Somàlia com a conseqüència de les activitats d'al-Shabab i de les operacions militars de les milícies del GFT i de les Forces Armades etiòps

en el si del GFT. L'AMISOM, infradotada militarment (3.400 dels 8.000 militars previstos), es va convertir en objectiu de la insurrecció i tot just va garantir la seguretat del port i de l'aeroport de la capital. Les Nacions Unides també van constatar **les contínues violacions de l'embargament d'armes en un entorn d'anarquia generalitzada, juntament amb l'augment dels actes de pirateria i robatori a mà armada, segrest i pagament de rescats,¹³ i l'escalada constant de la violència indiscriminada i els atacs contra la població civil**, especialment contra dones i menors, a través de l'ús d'armes pesades a zones densament poblades. L'organització somali Elman Peace and Human Rights Organization va anunciar que des del començament de l'ofensiva etiòp al desembre del 2006 han mort més de 16.210 civils, i 29.000 més havien resultat ferits. Segons l'organització, 7.574 civils van morir durant el 2008, xifra inferior a la de l'any anterior, que arriba a 8.636 persones.

Sudan (Darfur)	
Inici:	2003
Tipologia:	Autogovern, Recursos, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, milícies progovernamentals <i>janjaweed</i> , JEM, NRMD, NRF i diverses faccions de l'SLA
Intensitat:	3
Evolució:	=

Síntesi:

El conflicte de Darfur sorgeix el 2003 entorn de les demandes de més descentralització i desenvolupament de la regió per part de diversos grups insurgents, principalment l'SLA i el JEM. El govern va respondre a l'aixecament utilitzant les Forces Armades i les milícies àrabs *janjaweed*. La magnitud de la violència comesa per totes les parts contendents contra la població civil ha fet considerar la possibilitat de l'existència d'un genocidi a la regió, on ja han mort 300.000 persones segons les Nacions Unides. Després de la signatura d'un acord de pau (DPA) entre el Govern i una facció de l'SLA el maig del 2006, la violència s'ha agreujat i ha motivat la fragmentació dels grups d'oposició i un greu impacte regional, pels desplaçaments de població i per la implicació sudanesa en el conflicte txadià i la implicació txadiana en el conflicte sudanès. La missió d'observació de l'UA AMIS, creada el 2004, s'integrà l'any 2007 en una missió conjunta UA/ONU, l'UNAMID. Aquesta missió ha estat objecte de múltiples atacs i no ha aconseguit durant l'any 2008 ni la meitat dels 26.000 efectius previstos, de manera que és incapaç de complir amb el seu mandat de protegir la població civil i el personal humanitari.

Durant l'any van continuar els enfrontaments entre les Forces Armades, les milícies *Janjaweed* i la insurrecció de **Darfur** juntament amb els atacs a la UNAMID, i els actors armats van persistir en l'intent

12. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

13. L'any 2008 van ser atacats més d'un centenar de vaixells en aigües somalis, aproximadament 40 dels quals van ser segrestats. S'estima que es van pagar més de 30 milions de dòlars pel seu alliberament. Fonts governamentals de Kenya van destacar a la fi de novembre que aquesta xifra resultant del pagament dels rescats podria arribar als 150 milions de dòlars.

d'arribar a una solució militar al conflicte, segons va destacar el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon. Es van produir nombrosos atacs contra camps de desplaçats, i a més HRW va destacar que es van cometre actes sistemàtics de violència sexual i atacs contra les dones a les rodalies dels camps.¹⁴ El JEM va dur a terme per primera vegada al maig una ofensiva contra la capital, Khartum, amb la intenció de derrocar el Govern, que va ser repel·lida i va causar més de 220 víctimes mortals. No obstant això, el fet més destacat de l'any va ser **l'emissió d'una ordre d'arrest al setembre per part del fiscal de la CPI per al president Omar al-Bashir, acusat de genocidi, crims de guerra i contra la humanitat**. La UA, la Lliga Àrab i la Xina van criticar la decisió i van sol·licitar que es posposés el procés, perquè temien un possible impacte sobre la UNAMID, el procés de pau i la situació humanitària. A partir d'aleshores, al-Bashir va intentar donar una imatge de compromís i de recerca de la pau, de manera que a mitjan novembre va proclamar un alto el foc unilateral de cara a la celebració d'una cimera a Qatar.¹⁵ L'alto el foc va ser violat reiteradament, segons va denunciar Ban Ki-moon, com mostra un informe de diverses organitzacions on s'assenyala que el Govern continuava promovent els atacs contra la població civil malgrat la treva i intimidant amb total impunitat les organitzacions humanitàries.¹⁶

c) Grans Llacs i Àfrica Central

RD Congo (est)	
Inici:	1998
Tipologia:	Govern, Identitat, Recursos Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, milícies Mai-Mai, grups armats d'Ituri, grup armat d'oposició ruandès FDLR, milícies Rastes, Congrés National pour la Défense du Peuple (general Laurent Nkunda), grups armats d'Ituri (FNI, FRPI, MRC), grup armat d'oposició burundès FNL, grups armats d'oposició ugandesos ADF-NALU i LRA, MONUC
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Síntesi:	El conflicte actual té l'origen en el cop d'Estat que va encapçalar Laurent Desiré Kabila el 1996 contra Mobutu Sese Seko. Va culminar amb la cessió del poder per part del President el 1997. Posteriorment, l'any 1998, Burundi, Ruanda i Uganda, al costat de diversos grups armats, intenten derrocar Kabila, que rep el suport d'Angola, el Txad, Namíbia, el Sudan i Zimbabue, en una guerra que ha causat al voltant de quatre milions de víctimes mortals. El control i l'expulsió dels

recursos naturals han contribuït a la perpetuació del conflicte i de la presència de les forces armades estrangeres. La signatura d'un alto el foc el 1999 i de diversos acords de pau entre 2002 i 2003 ha comportat la retirada de les tropes estrangeres i la configuració d'un govern de transició. Posteriorment, l'any 2006, es va elegir un govern, que no ha suposat la fi de la violència a l'est del país, a causa de la presència de faccions de grups no desmobilitzats i de les FDLR, responsables del genocidi de Ruanda el 1994.

Les violacions de l'alto el foc signat a Goma al començament del 2008 van anar en augment durant l'any, juntament amb el rearmament i el reclutament de menors, segons la MONUC, fins que **a la fi d'agost el CNDP de Laurent Nkunda va trencar definitivament el fràgil alto el foc, fet que va causar una greu escalada de la violència**. El CNDP va llançar una ofensiva a gran escala des del nord de la província de Kivu Nord que es va quedar a les portes de Goma, després de les successives derrotes de les Forces Armades congoleeses. Durant la retirada, les tropes perdedores van cometre actes de saqueig i violacions sistemàtiques dels drets humans. Les Nacions Unides van assenyalar l'augment sense precedents de la violència sexual i altres greus violacions dels drets

humans per totes les parts implicades en el conflicte, que va ser qualificat de desastre humanitari a causa de les dificultats d'accés a la població civil atrapada enmig de la violència. **Davant la gravetat de la situació, la incapacitat de la MONUC per a fer front a la tragèdia i les pressions locals i internacionals, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar al novembre l'ampliació temporal de la missió en 3.000 cascos blaus i policies, mentre el general Nkunda va declarar unilateralment un alto el foc** i les seves milícies es van retirar i van permetre l'accés humanitari. No obstant això, encara que es van interrompre els combats entre les Forces Armades i el CNDP, aquest grup va continuar combatent els aliats del Govern, les milícies Mai Mai i el grup hutu ruandès FDLR. Al desembre, la mediació de les Nacions Unides i la UA va formalitzar negociacions entre el Govern i el CNDP a Nairobi. Paral·lelament, **un grup d'experts va certificar que la RD Congo i Ruanda estaven recolzant de manera recíproca les respectives insurreccions**.¹⁷

R. Centreafricana	
Inici:	2006
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, APRD, UFDR, escissions de l'UFDR (FURCA, MJLC), FDPC, França, MICOPAX, EUFOR RCA/TCHAD i assaltadors de camins (zaraguinas)
Intensitat:	1

14. Human Rights Watch, *Five Years on, No Justice for Sexual Violence in Darfur*, 7 d'abril de 2008, a <<http://hrw.org/reports/2008/darfur0408/darfur0408web.pdf>>.

15. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

16. Human Rights Watch, *Rhetoric vs. Reality. The situation in Darfur*, 2 de desembre de 2008, a <http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/darfur1208.pdf>.

17. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

Evolució: ↓

Síntesi:

Durant l'any 2006, la situació al país es va agreujar per l'increment de les activitats de diversos grups insurgents, que denuncien la falta de legitimitat del govern de François Bozizé, com a producte d'un cop d'Estat contra el President Ange Félix Patassé entre els anys 2002 i 2003. El govern de Bozizé ha estat acusat de mala gestió dels fons públics i de dividir la nació. La insurgència té dos fronts: en primer lloc, a la populosa zona centre i nord-oest del país, l'APRD, dirigit per Jean-Jacques Demafotuh, s'ha enfrontat al govern de Bozizé reivindicant un nou repartiment del poder polític. En segon lloc, cal destacar l'escalada de les operacions d'insurgència al nord-est del país per part de la coalició de grups UFDR. A aquesta inestabilitat s'ha afegit el sorgiment al nord-oest de nombrosos grups d'assaltadors de camins coneguts com a Zaraguinas.

Les forces governamentals, la rebel·lió i els anomenats zaraguinas van ser responsables de greus violacions dels drets humans al nord, entre els quals destaquen execucions extrajudicials, tortura i arrestos arbitraris, comesos principalment, segons la BONUCA, pels cossos de seguretat. En paral·lel, la signatura de l'Acord de Pau Global per part del Govern, l'APRD i l'UFDR al juny va facilitar l'avenç per a l'inici del Diàleg Polític Inclusiu (DPI) que es va posposar diverses vegades, i que finalment va tenir lloc entre el 8 i el 20 de desembre, amb un resultat positiu.¹⁸ Prèviament, els projectes de llei d'amnistia presentats pel Govern al setembre, dissenyats a la seva mida, van forçar la suspensió de la participació en el DPI de l'oposició política i armada. No obstant això, el 15 de setembre es va arribar a un nou acord per a relançar el DPI, i el Govern es va comprometre a revisar les polèmiques lleis. Malgrat aquests avenços, van persistir les violacions esporàdiques de l'alto el foc i es van desencadenar diversos combats i emboscades entre les Forces Armades i l'UFDR, l'APRD i escissions de l'UFDR, que van fer témer per una ruptura dels acords previs. El factor regional va agreujar la inestabilitat, ja que el grup armat ugandès LRA, que operava al sud-est del país, va segrestar centenars de menors, i diverses fonts van estimar que l'UFDR, que rep suport del Sudan, estava protegint l'LRA.

Txad	
Inici:	2006
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, FUC, UFDD, UFDD Fundamental, RFC, CNT, CAR i SCUD, milícies <i>janjaweed</i> , Sudan, França. Nova coalició UFR (Alliance Nationale i RFC), milícia Toro Boro
Intensitat:	3
Evolució:	=
Síntesi:	

El cop d'estat frustrat de 2004 i la reforma de la Constitució de 2005 boicotejada per l'oposició són el germen d'una insurgèn-

cia que intensifica l'activitat durant l'any 2006, amb l'objectiu de derrocar el govern autoritari d'Idriss Déby. Aquesta oposició està liderada per la volàtil coalició FUC, composta per diversos grups i militars desafectes al règim. S'hi afegeix l'antagonisme entre tribus àrabs i poblacions negres a la zona fronterera entre el Sudan i el Txad, vinculat a greuges locals, competència pels recursos i a l'extensió de la guerra que pateix la regió sudanesa veïna de Darfur, com a conseqüència de les operacions transfrontereres dels grups armats sudanesos i les milícies àrabs pro-governamentals sudaneses *janjaweed*. Aquestes forces han atacat les poblacions i camps de refugiats de Darfur situats a l'est del Txad, cosa que ha contribuït a una escalada de la tensió entre el Sudan i el Txad, que donen suport a les seves insurgències respectives.

Cal destacar l'**ofensiva de diversos grups al febrer a la capital, que podria haver derrocat el règim d'Idriss Déby si la intervenció militar francesa no hagués forçat la seva retirada**. Els enfrontaments van causar més d'un centenar de morts (160 persones segons MSF i Creu Roja, 700 rebels segons el Govern), més de 1.000 ferits i prop de 400 desapareguts. Arran de l'ofensiva entorn de N'Djamena, es va configurar la fràgil coalició Alliance Nationale (AN), que va llançar diversos atacs durant l'any contra l'Exèrcit txadià. **Al novembre, els principals moviments rebels del país van decidir crear la Unió de les Forces de la Resistència (UFR), que inclou l'AN i l'RFC**. Segons diverses fonts, arran de la relativa millora de les relacions entre el Txad i el Sudan, la insurrecció txadiana va traslladar les seves bases des del Sudan a l'interior del Txad abans del desplegament de la missió fronterera.¹⁹ La missió EUFOR ha de ser substituïda al març del 2009 per una missió de manteniment de la pau de l'ONU. Malgrat la presència d'aquesta missió, **la regió est va continuar assolada per la violència, amb una situació similar a la de Darfur**, ja que mentre l'Exèrcit es va concentrar a combatre les incursions rebels a les grans ciutats, altres àrees no disposaven de protecció. Per tant, la població local i els camps de desplaçats i refugiats van quedar sota control dels grups armats. Aquests camps van ser usats com a reraguarda i base de les rebel·lions txadianes i sudaneses, on es recluten menors. Les milícies *Janjaweed*, connectades amb milícies àrabs locals, també van cometre diversos atacs contra civils no àrabs a la zona est del Txad.

Uganda (nord)	
Inici:	1986
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, LRA
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Síntesi:	

El nord d'Uganda sofreix des de 1986 un conflicte armat en el qual el grup armat d'oposició LRA, mogut pel messianisme religiós del seu líder, Joseph Kony, intenta derrocar el govern de Yoweri Museveni i instaurar un règim basat en els Deu Manaments de la Bíblia i treure de la marginalitat a la regió

18. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

19. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

nord del país. La violència i la inseguretat causada pels atacs de l'LRA contra la població civil, el segrest de menors per engrossir les seves files (al voltant de 25.000 des de l'inici del conflicte) i els enfrontaments entre el grup armat i les forces armades (al costat de les milícies progovernamentals) han provocat la mort d'unes 200.000 persones i el desplaçament forçat de prop de dos milions de persones en el moment més àlgid del conflicte. L'LRA va anar ampliant les seves activitats al sud del Sudan, que li brindava suport, fins que el 2002 aquest país va permetre a les forces armades ugandeses penetrar al seu territori en persecució del grup. Des de 2006 es va celebrar un procés de pau que va aconseguir establir un cessament d'hostilitats, encara que durant l'any 2008 el procés es va situar proper al fracàs.

Els intents per a ressuscitar el procés de pau, congelat des d'abril del 2008, i l'augment gradual de les activitats militars de l'LRA (atacs esporàdics i segrests de menors) van marcar la tònica de l'any. Els esforços de l'enviat especial del secretari general de l'ONU, Joaquim Chissano, del vicepresident del Sudan Meridional, Riek Machar, dels líders locals de la comunitat acholi, i fins i tot del Govern ugandès, no van aconseguir convèncer Joseph Kony per tal que es comprometés amb la iniciativa de l'abril, ni amb les posteriors del maig, l'agost i el novembre.²⁰ El Govern va establir el 30 de novembre com a data límit, encara que tampoc va servir per a pressionar Kony. **Sembla que el grup ha continuat reclutant menors al sud del Sudan, nord-est de la RD Congo i sud de la R. Centreafricana (uns 1.000 nous menors soldat). A més, pot ser que disposi de noves bases i estigui explotant mines de diamants a la R. Centreafricana.** Segons diverses fonts, l'LRA ha aprofitat el procés de pau per a enfortir-se. De fet, el grup va violar diverses vegades el cessament d'hostilitats al sud del Sudan, al nord-est de la RD Congo i al sud de la R. Centreafricana. Després del fracàs de l'última iniciativa de la fi de novembre, la **RD Congo, Uganda i el Sudan Meridional van llançar una operació militar conjunta contra l'LRA al parc nacional de Garamba**, situat al nord-est de la RD Congo. L'operació militar va destruir les seves bases i va forçar la fugida de Joseph Kony, perseguit per les tropes ugandeses en direcció a la R. Centreafricana, i va ser seguida d'una ofensiva de l'LRA a la zona fronterera que va causar la mort d'entre 400 i 500 civils a la fi de desembre.

d) Magreb i Nord de l'Àfrica

Algèria	
Inici:	1992
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / Organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI)
Intensitat:	2
Evolució:	↑

Síntesi:

El conflicte s'inicia amb la il·legalització del Front Islàmic de Salvació (FIS) el 1992, després de guanyar les eleccions municipals (1990) i legislatives (1991) enfront del partit històric que havia liderat la independència del país, el Front d'Alliberament Nacional. El triomf del FIS es va produir en el marc del creixement d'un moviment islamista al llarg dels anys setanta que responia al descontentament de la població, exacerbant als anys vuitanta amb la crisi econòmica i la falta d'espais de participació política. Després de la il·legalització del FIS per part de l'Estat Major i la destitució del govern, s'inicia un període de lluita armada entre diversos grups (EIS, GIA i el GSPC, escindit del GIA i convertit en OQMI el 2007) i l'Exèrcit, amb el suport de milícies d'autodefensa. El conflicte va provocar unes 150.000 morts durant els anys noranta, la majoria civils, enmig d'acusacions d'implicació de l'Exèrcit en les massacres. Malgrat els processos de reconciliació impulsats pel govern, el conflicte roman actiu, i s'ha cobrat ja milers de víctimes des de l'any 2000.

La violència va seguir colpejant el país al llarg de tot l'any. **Els atemptats de l'agost, que es van cobrar prop de 80 víctimes, van constituir un punt d'inflexió perquè van ser els més mortífers en diversos anys.** El 19 d'agost, un atemptat suïcida va tenir com a objectiu l'acadèmia de policia d'Issers, a l'est d'Alger, mentre que el dia següent, una doble explosió prop d'un hotel i d'una caserna militar a Bouira, al sud-est de la capital, va causar la mort d'una desena de treballadors d'una companyia canadenc. Un comunicat de l'OQMI va reivindicar les accions i va afirmar que eren una resposta a les operacions de les forces de seguretat contra membres de la seva organització. A més, una doble explosió va causar a principi de juny la mort de 12 persones, entre elles un ciutadà francès, la primera d'un ciutadà d'aquest país des del 1994. D'altra banda, durant el 2008, el Govern va informar de la mort del líder Emir Hamza, un dels presumptes responsables del letal atemptat de l'11 de desembre del 2007 a Alger, i, al març, la d'un altre membre de l'organització que presumptament planejava assassinar el president, Abdelaziz Bouteflika. D'altra banda, les autoritats van informar que, en el marc de l'activitat terrorista, 115 persones van ser segrestades el 2007. Respecte al conflicte entre grups berbers i el Govern, la violència es va intensificar durant l'any, amb diversos enfrontaments entre grups berbers i àrabs a la província de Ghardaïa, que van ser contestats amb una forta intervenció policial.

Amèrica

Colòmbia	
Inici:	1964
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, FARC, ELN, nous grups paramilitars, AUC
Intensitat:	3
Evolució:	=

20. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Síntesi:

L'any 1964, en el marc d'un pacte d'alternança en el poder entre els partits liberal i conservador (Front Nacional), que exclouia tota alternativa política, neixen dos moviments d'oposició armada: l'ELN (d'inspiració guevarista i amb suport obrer i universitari) i les FARC (amb influència comunista i de base camperola). Durant la dècada dels anys setanta, apareixen diversos grups més (M-19, EPL, etc.), que acaben negociant amb el govern i impulsant una nova Constitució (1991) que estableix els fonaments d'un Estat Social de Dret. A la fi dels anys vuitanta sorgeixen diversos grups d'autodefensa, paramilitars instigats per sectors de les forces armades, d'empresaris i de polítics tradicionals en defensa de l'*statu quo* i del manteniment dels negocis il·legals, impulsors de l'estratègia de terror. Els diners de la droga són actualment el principal combustible que manté viva la guerra.

L'any 2008 va ser el més crític en la història de les FARC, ja que a la mort del seu històric líder Manuel Marulanda es va afegir la mort en territori equatorià del seu portaveu internacional Raúl Reyes, després d'un bombardeig per part de les Forces Armades colombianes. A més, va tenir lloc l'alliberament de 15 ostatges, entre els quals es trobava l'ex-candidata presidencial Ingrid Betancourt, després d'una qüestionada operació per part d'una unitat d'elit de les Forces Armades. La transfronterització del conflicte va causar delicades friccions diplomàtiques entre els Governos de la regió. **L'anomenada reparamilitarització del país a conseqüència del fracàs de les polítiques oficials per a la reinserció de milers d'ex-combatents de les AUC va disparar les xifres d'assassinats i amenaces contra els opositors del Govern.** La crisi institucional s'agreuja a conseqüència de la detenció de gairebé mig centenar de congressistes propers al Govern, acusats de vincles criminals amb paramilitars d'extrema dreta. A això se li sumà la destitució i judici d'alts oficials de les Forces Armades vinculats a una cadena d'assassinats de centenars de joves residents a barris marginals que posteriorment eren mostrats com a guerrillers morts en combat. Malgrat que els xocs armats entre l'Exèrcit i les FARC i l'ELN van disminuir en els principals centres econòmics del país, es va agreujar tanmateix a les perifèries rurals.

Àsia i Pacífic

a) Àsia Meridional

Afganistan	
Inici:	2001
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, coalició internacional (liderada pels EUA), ISAF (OTAN), milícies talibanes, senyors de la guerra
Intensitat:	3
Evolució:	↑

Síntesi:

El país ha viscut en conflicte armat pràcticament de forma ininterrompuda des de la invasió de les tropes soviètiques el 1979, quan es va iniciar una guerra civil entre les Forces Armades (amb suport soviètic) i les guerrilles anticomunistes islamistes (mujahidins). La retirada de les tropes soviètiques el 1989 i l'ascens dels mujahidins al poder en 1992 en un context de caos i d'enfrontaments interns entre les diferents faccions anticomunistes, mena a l'aparició del moviment talibà, que al final de la dècada dels noranta controlava la pràctica totalitat del territori afganès. El novembre de 2001, després dels atemptats de l'11 de setembre de al-Qaida, els EUA envaeixen el país i derroten el règim talibà. Després de la signatura dels acords de Bonn, s'hi instaura un govern interí liderat per Hamid Karzai, posteriorment confirmat per les urnes. Des de 2006 s'ha produït una escalada de la violència al país, motivada per la recomposició de les milícies talibanes.

En els vuit primers mesos de l'any, les morts de civils afganesos, 1.445, superaven ja les de tot el 2007, segons l'UNAMA, mentre **el balanç total de víctimes mortals —civils i combatents— va superar al final de l'any les 5.400.** Els atemptats suïcides de milícies i els bombardejos dels EUA van ser els principals responsables de l'alta mortalitat civil. Especialment greus van ser un atemptat suïcida al febrer a Kandahar (sud-est), amb més de 100 morts, la majoria civils, el més mortífer des de l'inici de la guerra; i un atac aeri dels EUA a l'agost a Herat (oest), amb 90 civils morts, 60 dels quals eren menors, segons l'UNAMA. Mentrestant, van continuar els atacs insurgents i contrainsurgents durant tot l'any, que van augmentar durant els mesos d'estiu i que van ser especialment virulents al sud i l'est. Entre l'activitat insurgent, va destacar l'assalt a una presó de Kandahar, amb l'alliberament d'un miler de presos. També es va registrar un augment de la violència a zones del nord i de l'oest, habitualment menys conflictives, i a la capital. **La coalició internacional va ser víctima del nombre de baixes més gran des del 2001, amb 294 morts.²¹ Al novembre, les milícies talibanes tenien presència permanent en un 72% del país, enfront del 54% al final del 2007.²²** En paral·lel, el Govern afganès va mantenir converses amb extalibans.²³ Al seu torn, els EUA van emprendre la revisió de la seva estratègia, amb plans d'incrementar el nombre de soldats. Les relacions entre l'Afganistan i el Pakistan es van deteriorar després d'un atemptat al juliol a l'ambaixada índia a Kabul, amb 40 morts. El Govern afganès va acusar els serveis d'intel·ligència pakistanesos.

Índia (Assam)	
Inici:	1983
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, ULFA, DHD, Black Widow, NDFB
Intensitat:	2

21. Icasualties.org: Operation Enduring Freedom, en <<http://icasualties.org/OEF/Default.aspx>>. [consultada el 15.01.09]

22. International Council on Security and Development, *Struggle for Kabul: The Taliban Advance*, ICOS, 2008, a <http://www.icosgroup.net/modules/reports/struggle_for_kabul>.

23. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Evolució: ↓

Síntesis:

El grup armat d'oposició ULFA sorgeix el 1979 amb l'objectiu d'alliberar l'estat d'Assam de la colonització índia i establir un Estat sobirà. És en les transformacions demogràfiques que ha patit l'estat després de la partició del subcontinent indi, amb l'arribada de dos milions de persones procedents de Bangla Desh, que rau l'origen de la reclamació de la població d'origen ètnic assamès d'un reconeixement dels seus drets culturals i civils i de la creació d'un Estat independent. Durant les dècades de 1980 i 1990 es produeixen diverses escalades de la violència, així com intents de negociació que fracassen. L'any 2005 s'inicia un procés de pau que té com a conseqüència una reducció en la violència, procés que s'interromprà l'any 2006 i donarà lloc a una nova escalada del conflicte. Per altra banda, durant els anys vuitanta sorgeixen grups armats d'origen bodo, com l'NDFB, que reivindiquen el reconeixement de la seva identitat enfront a la població majoritària assamesa.

Va haver-hi certa reducció dels graus de violència a Assam, amb un balanç anual de prop de 360 morts enfront de les 437 de l'any anterior.²⁴ Diverses unitats del grup ULFA van declarar altos el foc i van sol·licitar l'inici de negociacions, mentre el Govern va intensificar les operacions contra la resta del grup. Al seu torn, va augmentar l'activitat insurgent d'altres grups. Des de principi d'any, el Govern va alertar que hi havia grups armats d'ideologia islamista actius a Assam. A l'octubre, **13 explosions gairebé simultànies a diverses ciutats de l'estat van causar 81 morts i prop de 300 ferits**, acció reivindicada per l'Islamic Security Force of Indian Mujahideen (ISF-IM) que, segons la Policia es va crear l'any 2000 al districte de Dhubri per a protegir els interessos de les minories islàmiques enfront dels grups armats bodos. No obstant això, el primer ministre de l'Estat va afirmar que estava comprovada la participació de l'ULFA i l'NDFB en els atemptats, acusació que ambdós van rebutjar. D'altra banda, al districte de North Cachar Hills, el grup armat Black Widow, escisió del DHD, va dur a terme una campanya de violència contra projectes d'infraestructures. La Policia va atribuir-li la mort d'almenys 50 persones entre el gener i el juny, gran part d'elles treballadors ferroviaris. Mentrestant, l'estat va ser víctima de la pitjor onada de violència intercomunitària entre població bodo i musulmana en 25 anys, amb un balanç oficial de 55 morts i 111 ferits en xocs que van afectar 54 poblacions en els districtes d'Udalguri i Darrang. La violència va forçar el desplaçament de prop de 85.000 persones.

Índia (Jammu i el Caixmir)

Inici:	1989
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen
Intensitat:	2

Evolució: ↑

Síntesi:

El conflicte armat a l'estat indi de Jammu i Caixmir té l'origen en la disputa per la regió de Caixmir que des de la independència i la partició de l'Índia i el Pakistan ha oposat ambdós Estats. En tres ocasions (1947-1948, 1965 i 1971) els dos països s'han enfrontat, reclamant la sobirania sobre aquesta regió, dividida entre l'Índia, el Pakistan i la Xina. El conflicte armat entre Índia i el Pakistan l'any 1947 dona lloc a l'actual divisió i creació d'una frontera de facto entre ambdós països. Des de 1989, el conflicte armat es trasllada a l'interior de l'estat de Jammu i el Caixmir, on una multitud de grups insurgents, favorables a la independència total de l'estat o a l'adhesió incondicional al Pakistan, s'enfronten a les forces de seguretat índies. Des de l'inici del procés de pau entre l'Índia i el Pakistan el 2004, la violència ha experimentat una reducció considerable, encara que els grups armats es mantenen actius.

Els enfrontaments entre les Forces Armades i grups armats caixmirians, especialment a les rodalies de la Línia de Control, van causar la mort de més de 520 persones. Des de l'any 2001, en el qual van morir més de 4.500 persones, s'observa un descens constant en el nombre de morts i enfrontaments armats. No obstant això, algunes organitzacions de drets humans van denunciar que les Forces Armades, en el marc de la política de contrainsurgència, continuen cometent repetides violacions dels drets humans, i que entre 8.000 i 10.000 persones podrien haver desaparegut com a conseqüència del conflicte armat. En aquest sentit, cal destacar les protestes que es van registrar a la ciutat de Srinagar a mitjan any després de la troballa de 1.000 tombes no identificades i que, segons algunes fonts, podrien pertànyer a membres de grups armats opositors. **A la fi de juny, poc després que el Govern de Jammu i Caixmir assignés unes terres per a la peregrinació de la comunitat hindú, es van registrar les protestes més virulentes dels últims 20 anys.** El Govern va imposar el toc de queda i va desplegar milers d'efectius de seguretat addicionals per a fer front als enfrontaments comunitaris, els talls de carreteres i les mobilitzacions massives de la població, durant les quals desenes de persones van morir i moltes altres van resultar ferides o detingudes, incloent destacats líders independentistes. El mes de novembre es van celebrar les eleccions de l'estat, que van aconseguir més participació que en anteriors comicis malgrat el boicot de nombroses organitzacions polítiques i armades.

Índia (Manipur)

Inici:	1982
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA, KYKL
Intensitat:	2
Evolució:	=

24. Xifra proporcionada pel *think tank* SATP. Les xifres de mortalitat dels diferents conflictes de l'Índia, Pakistan i Sri Lanka han estat extretes de la mateixa font, consultable a <<http://www.satp.org/default.asp>>.

Síntesi:

El conflicte armat que enfronta el govern amb els diferents grups armats que operen a l'estat i alguns d'aquests entre si té l'origen en les demandes d'independència d'alguns d'aquests grups, així com en les tensions existents entre els diferents grups ètnics que conviuen a l'estat. Durant les dècades de 1960 i 1970 sorgeixen diversos grups armats, alguns d'inspiració comunista i d'altres d'adscripció ètnica, que romandran actius al llarg de les dècades posteriors. D'altra banda, el context regional (ja que es tracta d'un estat fronterer amb Nagalàndia, Assam i Myanmar) també marcarà el desenvolupament de la conflictivitat a Manipur, i seran constants les tensions entre grups ètnics manipuris amb població naga. L'empobriment econòmic de l'estat i l'aïllament respecte a la resta del país han contribuït decisivament a consolidar un sentiment de greuge entre la població de Manipur.

En relació amb la violència insurgent, **van continuar els enfrontaments entre grups armats i forces de seguretat, que es van saldar amb una mica més de 440 morts** a l'acabament de l'any. A més de la successió d'atacs de baixa mortalitat, va haver-hi atemptats prop de la residència del ministre principal de Manipur, contra el recinte del Parlament i contra la residència del ministre de Sanitat. Va destacar també l'esclat d'un cotxe bomba a l'octubre a la capital d'estat, Imphal, amb 14 víctimes mortals i una trentena de ferits. Les autoritats van acusar el grup PREPAK, amb base a Myanmar, mentre la facció Consell Militar del Kangleipak Communist Party (KCP) va reivindicar l'explosió. Al seu torn, les forces de seguretat van anunciar també a l'octubre que havien acabat amb la presència dels insurgents que eren a la zona de Dingpi (frontera Índia amb Myanmar) des de feia una dècada. El segon eix de violència, que enfronta grups armats entre sí, es va mantenir actiu durant l'any, amb xocs periòdics entre formacions ètniques rivals. En tercer lloc, **l'assetjament contra la població civil va continuar en forma de segrestos, execucions i extorsions** per part dels grups armats. D'aquesta manera, entre l'abril i el juny un total de 230 funcionaris van renunciar als seus càrrecs com a rebuig als pagaments forçats. D'altra banda, es van produir nous incidents contra treballadors immigrants de parla hindi, amb dues jornades successives de violència que van causar 12 morts. Cap grup es va atribuir l'autoria, però la Policia va acusar el KYKL. Finalment, la coalició d'11 grups coneguda com la Kuki National Organisation va signar un acord de pau amb el Govern de l'estat i l'Executiu central.

Índia (Nagalàndia)	
Inici:	1955
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, NSCN-K, NSCN-IM
Intensitat:	1
Evolució:	↑

Síntesi:

El conflicte que afecta a l'estat de Nagalàndia s'origina després del procés de descolonització britànica de l'Índia (1947), quan sorgeix un moviment naga que reclama el reconeixement de drets col·lectius per a aquesta població, majoritàriament cristiana, enfront de la majoria hindú índia. La creació de l'organització naga NCC el 1946 marca l'inici de les reclamacions polítiques d'independència per al poble naga, que al llarg de les dècades posteriors evolucionaran tant pel que fa al contingut (independència de Nagalàndia o creació de la Gran Nagalàndia, amb la incorporació de territoris dels estats veïns habitats per població naga) com a les formes d'oposició. La lluita armada s'inicia el 1955. El 1980 es forma el grup armat d'oposició NSCN com resultat de desaccords amb sectors polítics més moderats, que al seu torn vuit anys després es dividirà en dues faccions, Isaac-Muivah i Khaplang. Des del 1997 el NSCN-IM manté un acord d'alto el foc i negociacions amb el Govern indi, però en els últims anys s'han multiplicat els enfrontaments entre les dues faccions.

Al llarg de tot l'any es van repetir els **enfrontaments armats entre les diferents faccions de la insurrecció naga**, especialment entre els grups NSCN-IM i l'NSCN-K. Nagalàndia va ser un dels tres estats de la regió nord-est de l'Índia més afectats per la violència armada, juntament amb Assam i Manipur.²⁵ La **feble supervisió de l'acord d'alto el foc vigent a l'estat** va ser un dels factors que van contribuir a l'augment de la violència. La xifra de morts durant l'any com a conseqüència de la violència insurgent supera el centenar de persones. No obstant això, en els últims mesos de l'any es va constatar una lleugera reducció de la violència. La reducció podria ser fruit de diferents iniciatives dutes a terme per organitzacions de la societat civil naga, en un intent d'unificar les diferents faccions i grups que s'enfronten a l'Estat. D'altra banda, fonts governamentals van atribuir aquesta reducció de la violència a l'augment del nombre d'operacions militars contra la insurrecció. No obstant això, **algunes organitzacions van alertar que la falta de sinceritat del Govern en el procés de pau podria dur de nou a un augment de la violència.**²⁶

Índia (CPI-M)	
Inici:	1967
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, CPI-M (naxalites)
Intensitat:	2
Evolució:	↓

Síntesi:

El conflicte armat que enfronta el govern indi amb el grup armat maoista CPI-M (conegut com naxalita, en honor de la ciutat on es va iniciar aquest moviment) afecta set estats de l'Índia. El CPI-M sorgeix a Bengala Occidental al final de la dècada de 1960, amb reclamacions relatives a l'eradicació del sistema de propietat de la terra i amb fortes crítiques al

25. Vegeu l'Índia (Assam) i l'Índia (Manipur) en aquest mateix capítol.
26. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

sistema de democràcia parlamentària, considerat un llegat colonial. Des de llavors, l'activitat armada ha estat constant i acompanyada de l'establiment de sistemes paral·lels de govern en les zones sota el seu control, fonamentalment rurals. Les operacions militars contra aquest grup, considerat terrorista pel govern indi, han estat constants. L'any 2004 es va iniciar un procés de negociació que va fracassar.

Es va reduir lleugerament el grau de violència al llarg de l'any (585 morts enfront de les 650 del 2007), encara que el conflicte va continuar abastant gran part de l'Índia. Un informe del Ministeri de l'Interior va estimar que el 2008 només sis estats de l'Índia quedaven al marge de les accions del CPI-M: Himachal Pradesh, Arunachal Pradesh, Goa, Nagalàndia, Sikkim i Mizoram, mentre s'estimaven en 20.000 els seus membres clandestins, en 50.000 els regulars i en 100.000 la base de suport. La insurrecció naxalita va ser especialment activa als estats d'Orissa, Chhattisgarh, Jharkhand, Bihar i Andhra Pradesh, mentre es va reduir a d'altres. A Orissa, diversos centenars de combatents van atacar diverses estacions de Policia al febrer i van matar 14 membres de les forces de seguretat i civils. Paral·lelament, 24 policies més van morir en una explosió al juliol i 40 militars van desaparèixer després de l'atac del CPI-M a una embarcació patrullera amb 60 militars. A Jharkhand, el ministre de l'Interior va atribuir l'augment de la violència a xocs entre faccions rebels i no amb les forces de seguretat. Durant l'any es van registrar diverses execucions extrajudicials de civils, acusats pels insurgents de ser informadors de les forces de seguretat, i també nombrosos segrestos i saquejos. La policia va detenir desenes de combatents, incloent líders locals, entre ells un dels comandants més veterans, Himadri Sen Roy. D'altra banda, la Policia va acusar el CPI-M d'estar darrere de l'assassinat d'un líder religiós hindú a Orissa, mort que va desencadenar actes de violència entre la població hindú i cristiana, amb almenys 10 morts i milers de desplaçats.

Pakistan (Balutxistan)	
Inici:	2005
Tipologia:	Autogovern, Recursos Intern
Actors:	Govern, BLA, BRA i BLF
Intensitat:	2
Evolució:	↑

Síntesi:
Des de la creació de l'Estat de Pakistan en 1947, Balutxistan, la província més rica en recursos naturals, però amb algunes de les taxes de pobresa més elevades del país, ha viscut quatre períodes de violència armada (1948, 1958, 1963-69 i 1973-77) al llarg de les quals la insurrecció ha explicat el seu objectiu d'obtenir més autonomia i fins i tot la independència. L'any 2005 la insurrecció armada reapareix en escena, atacant fonamentalment infraestructures vinculades a l'extracció de gas. El grup armat d'oposició BLA es converteix en la principal força opositora a la presència del Govern central, a qui acusen d'aprofitar la riquesa de la província sense que aquesta reverteixi en la població local. Com conseqüència

del resorgiment de l'oposició armada, una operació militar va ser iniciada el 2005 a la província, que va provocar desplaçaments de la població civil i enfrontaments armats.

La violència es va mantenir constant tot l'any, i va mostrar un augment pel que fa a l'any anterior. La xifra de morts com a conseqüència d'atemptats amb bomba va superar el centenar de persones, xifra a la qual cal sumar les baixes pels enfrontaments entre la insurrecció balutxi i les forces de seguretat. Els disturbis més greus van tenir lloc al juliol, amb un balanç de 43 morts, 33 d'ells insurgents, al districte de Dera Bugti. Segons algunes fonts, el total de víctimes mortals entre els mesos d'agost, setembre i octubre podria ser proper a 130, gran part d'elles civils. Va seguir la tònica predominant des de la reactivació de la violència el 2005 amb **nombrosos atacs contra infraestructures, fonamentalment vinculades a l'extracció del gas**. Després de les eleccions generals del mes de febrer, el nou Govern central va anunciar un canvi d'estratègia per a fer front al conflicte armat, i va prioritzar la via política sobre la militar. Tanmateix, **van persistir les operacions de contrainsurgència**.²⁷ No obstant això, a l'octubre el Govern va anunciar una fulla de ruta per a la resolució del conflicte. D'altra banda, l'anunci al setembre de suspensió indefinida de l'activitat armada per part de les principals organitzacions opositores armades, BLA, BRA i BLF, no es va materialitzar i la insurrecció va continuar perpetrant atacs durant els últims mesos de l'any.

Pakistan (nord-oest)	
Inici:	2001
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, milícies talibanes, milícies tribals
Intensitat:	3
Evolució:	↑

Síntesi:
El conflicte armat a la zona nord-oest sorgeix com a conseqüència del conflicte armat a l'Afganistan després dels bombardeigs nord-americans el 2001. La zona comprèn les Àrees Tribals Administrades Federalment (FATA) —que havien romàs inaccessibles al govern pakistanès fins l'any 2002, quan s'inicien les primeres operacions militars a la zona— i la província de la Frontera Noroccidental (NWFP). Després de la caiguda del règim talibà a l'Afganistan al final de l'any 2001, integrants de les milícies talibanes, amb suposades connexions amb al-Qaida, es refugien en aquesta zona i donen lloc a operacions militars a gran escala de les Forces Armades pakistaneses (prop de 50.000 soldats hi han estat desplegats), amb suport dels EUA. La població local, majoritàriament d'ètnia paixtu, ha estat acusada d'oferir suport als combatents procedents de l'Afganistan. Des de les primeres operacions l'any 2002, la violència no ha fet sinó augmentar.

Després d'un mes de gener d'enfrontaments intensos, especialment al Waziristan Sud, i després de diversos mesos d'una lleu reducció de la violència vinculada a

27. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

diversos alts el foc²⁸ i a l'orientació del nou Govern pakistanès,²⁹ des de mitjan any el conflicte es va deteriorar. Noves ofensives insurgents i contrainsurgents a les FATA i a l'NWFP van superar àmpliament el miler de morts. **Especialment greu va ser la situació a l'agència de Bajaur (FATA), on una campanya contrainsurgent aèria i terrestre iniciada a l'agost per l'Exèrcit va deixar a la fi d'octubre un balanç oficial de 1.500 rebels morts**, més de 90 civils i prop de 70 militars; i va forçar el desplaçament d'aproximadament 300.000 persones. Les agències de Khyber i Kurram (FATA) i el districte de Swat (NWFP) també es van veure molt afectades per la violència. A Swat, més de 15.000 persones es van desplaçar i almenys 200 van morir en els últims mesos de l'any. També allà, des del 2007 aproximadament 200 escoles, la majoria de nenes, van ser cremades per milícies talibanes. La població civil al conjunt del nord-oest va ser també víctima d'atemptats suïcides. Al Waziristan Nord i Sud es van registrar durant l'any unes 750 baixes entre talibans i militars. Un altre factor d'instabilitat van ser els atacs aeris dels EUA des de l'Afganistan contra posicions dels talibans, amb desenes de morts. D'altra banda, **la violència entre les tribus turi i bangash a Kurram va causar la mort de més de 400 persones**. La violència al nord-oest del país es va afegir a la instabilitat de la resta del Pakistan, amb més de 6.400 morts de civils, rebels i militars a tot l'Estat el 2008.³⁰

L'escalada de la violència a Sri Lanka després de la fi de l'alto el foc va causar la mort de prop de 10.500 persones, més del doble que el 2007

brosos combats aeris i marítims— **va augmentar dramàticament**, fet que segons algunes fonts va causar el **desplaçament de com a mínim 160.000 persones i la mort de prop de 10.500, una xifra superior al doble de les víctimes mortals del 2007** i que inclou la mort de més de 400 civils. A més, es va registrar un augment sense precedents en el nombre d'atemptats amb bomba a llocs públics, especialment a Colombo i altres zones de majoria cingalesa. Les Forces Armades van intensificar notablement les operacions militars, van ocupar nombrosos bastions de l'LTTE i van bombardejar instal·lacions estratègiques del grup a les regions septentrionals i orientals del país,³¹ i van declarar que havien estat a punt d'ocupar el quarter general de l'LTTE a Kili-nochchi. Les Nacions Unides i altres organitzacions humanitàries es van veure obligades a tancar les seves seus després que el Govern prohibís la seva presència a les àrees septentrionals del país. El president, Mahinda Rajapaksa, va rebutjar els oferiments de treva de l'LTTE i va declarar diverses vegades la determinació de derrotar militarment l'LTTE en un futur proper, anunci negat amb vehemència pel grup armat. D'altra banda, l'organització TMVP, que és una escissió de l'LTTE sota el lideratge del coronel Karuna i actualment controla la província est, va anunciar la intenció de desarmar-se i integrar total o parcialment els seus 6.000 membres a les Forces Armades.

Sri Lanka (nord-est)

Inici:	1983
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, LTTE, TMVP (escissió de l'LTTE liderada pel coronel Karuna)
Intensitat:	3
Evolució:	↑

Síntesi:
L'any 1983, el grup armat d'oposició independentista tàmil LTTE inicia el conflicte armat que ha assolat Sri Lanka durant les últimes tres dècades. El procés de marginació creixent de la població tàmil per part del govern, integrat fonamentalment per les elits singaleses després de la descolonització de l'illa el 1948, duu el grup armat a reclamar la creació d'un Estat tàmil independent per la via armada. Des de 1983, cadascuna de les tres fases en les quals s'ha desenvolupat el conflicte ha finalitzat amb un procés de pau fallit. L'any 2002 s'inicien novament negociacions de pau amb la mediació noruega, després de la signatura d'un acord d'alto el foc, el fracàs de les quals va dur a la represa amb gran virulència del conflicte armat el 2006.

Des que al principi de gener el Govern va abandonar formalment l'acord d'alto el foc, **el nombre d'enfrontaments entre les Forces Armades i l'LTTE** —amb nom-

b) Sud-est asiàtic i Oceania

Filipines (NPA)

Inici:	1969
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, NPA
Intensitat:	1
Evolució:	=

Síntesi:
L'NPA, braç armat del Partit Comunista de les Filipines, inicia la lluita armada el 1969 i assoleix el seu zenit al llarg dels anys vuitanta, sota la dictadura de Ferdinand Marcos. Malgrat que les purgues internes, la democratització del país i les ofertes d'amnistia van afeblir el suport i la legitimitat de l'NPA al principi dels anys noranta, actualment s'estima que té uns 7.000 membres i està operatiu a la major part de les províncies del país. Després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001, la seva inclusió a les llistes d'organitzacions terroristes dels EUA i la UE va erosionar enormement la confiança entre les parts i en bona mesura va provocar la interrupció de les converses de pau amb el govern de Gloria M. Arroyo. L'NPA, el principal objectiu del qual és l'accés al poder i la transformació del sistema polític i el model socioeconòmic, forma part del National Democratic Front (NDF), referent polític de l'NPA que agrupa diverses organitzacions d'inspiració comunista.

28. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

29. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

30. SATP, a <<http://www.satp.org/satporgrp/countries/pakistan/database/casualties.htm>>.

31. Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).

El Govern va reafirmar diverses vegades el seu compromís amb la derrota militar de l'NPA per a l'any 2010, però també va reconèixer que les operacions de contrainsurgència no havien donat els resultats esperats i que el nombre de campaments i fronts de l'NPA desmantellats era inferior al previst. A més, també va admetre que durant l'any l'NPA va reforçar la seva presència a les àrees urbanes per a reclutar nous membres, com feia durant els anys vuitanta, i que va incrementar substancialment els atacs contra instal·lacions de telecomunicacions i explotacions mineres i agropecuàries. En aquest sentit, el Govern va anunciar la intenció de formar milícies i efectius de seguretat privada per a protegir el sector de la mineria, un dels principals pilars de l'economia des que es va obrir el sector a la inversió estrangera. Malgrat això, **les Forces Armades van afirmar que l'NPA disposa actualment de prop de 5.500 membres, la xifra més baixa de la seva història.** El grup armat va desmentir les afirmacions i va al·legar que no solament opera al 80% del territori sinó que actualment està derrotant les Forces Armades a diverses parts de les Filipines, com Mindanao del Sud, Visayas Oriental i Occidental o Ilocos-Serra. La confiança entre les parts es va veure erosionada pels constants enfrontaments a tot el país, pel bloqueig de les negociacions de pau, pel fracàs de la trobada informal a Oslo a la fi de novembre, pel rebuig de l'NPA als oferiments del Govern d'amnistia i alto el foc³² i per les acusacions de Manila a l'NPA de reclutament massiu de menors i atacs a la població civil (segons el Govern, 94 de les 104 persones mortes en diferents atacs de l'NPA durant l'any eren civils).

La suspensió d'un acord de pau va provocar l'espiral de violència més important dels últims anys i va despertar temors sobre una nova guerra d'alta intensitat al sud de les Filipines

El conflicte va viure l'espiral de violència més important dels últims anys i va despertar temors sobre una nova guerra oberta i d'alta intensitat a Mindanao. El bloqueig de les negociacions de pau a la fi del 2007 va provocar que la primera meitat de l'any estigués marcada per enfrontaments esporàdics entre les parts i acusacions creuades de violacions de l'alto el foc i moviments il·legals de tropes. No obstant això, **l'esclat més important de violència es va produir poc després que, al començament de l'agost, la Cort Suprema suspengués la signatura de l'acord sobre territoris ancestrals del poble moro** poques hores abans que fos signat. En els dies previs s'havien registrat nombroses protestes instigades per polítics locals de comunitats que tenien por de quedar incloses en l'Entitat Jurídica Bangsamoro. En els tres mesos posteriors al fallit acord de pau, els enfrontaments entre el MILF i les Forces Armades, i els atacs del primer a algunes comunitats van causar la mort de més de 300 persones i el desplaçament de 530.000. A més, com a mínim un centenar més de persones van morir per les precàries condicions dels centres d'evacuació en els quals viuen desenes de milers de persones. A final d'any, el clima de confiança entre les parts es va deteriorar novament per la retirada de Malàisia de l'International Monitoring Team —equip internacional que ha supervisat l'acord de l'alto el foc des del 2003—, i pels continuats enfrontaments a diverses parts de Mindanao units a les acusacions del Govern a determinades faccions del MILF (liderades per Umbra Kato i Kumander Bravo) d'atacs a població civil i col·laboració amb Abu Sayyaf.

Filipines (Mindanao-MILF)	
Inici:	1978
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, MILF
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Síntesi:	

El conflicte armat a Mindanao es remunta a la fi dels anys seixanta, data en la qual Nur Misuari va fundar l'MNLF per exigir a Manila l'autodeterminació del poble Moro, un conjunt de grups etnolingüístics islamitzats i organitzats políticament en sultanats independents des del segle XV. El MILF, per raons estratègiques, ideològiques i de lideratge, es va escindir de l'MNLF al final dels anys setanta i ha prosseguit la lluita armada fins a l'actualitat, mentre que l'MNLF va signar un acord de pau el 1996 en el qual es preveia una certa autonomia per a les àrees de Mindanao de majoria musulmana (Regió Autònoma del Mindanao Musulmà). Actualment s'estima que el MILF disposa d'uns 12.000 efectius, a pesar que l'any 2003 va signar un acord d'alto el foc (supervisat per una missió internacional) i que els últims anys s'han celebrat diverses rondes de negociació amb el govern, facilitades per Malàisia i centrades en els territoris ancestrals del poble moro.

Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf)	
Inici:	1991
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, Abu Sayyaf
Intensitat:	1
Evolució:	=
Síntesi:	

El grup Abu Sayyaf lluita des del principi dels anys noranta per establir un estat islàmic independent a l'arxipèlag de Sulu i les regions occidentals de Mindanao (sud). Si bé inicialment va reclutar membres desafectes d'altres grups armats com el MILF o l'MNLF, posteriorment es va anar allunyant ideològicament d'ambdues organitzacions i va incórrer de forma cada vegada més sistemàtica en la pràctica del segrest, l'extorsió, les decapitacions i els atemptats amb bomba, cosa que li va valer la seva inclusió en les llistes d'organitzacions terroristes dels EUA i la UE. El Govern filipí també l'acusa de mantenir vincles amb organitzacions considerades terroristes com al-Qaida o Jemaah Islamiyah. Segons el Govern, la seva estratègia contrainsurgent, que gaudeix del suport militar dels EUA, hauria provocat la mort, en 1998 i 2006, dels líders d'Abu Sayyaf (els germans Janjalani), així com una notable disminució de la seva capacitat militar.

32. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Les Forces Armades van declarar que tant l'ofensiva iniciada el 2006 (denominada Oplan Ultimatum) com les accions militars d'aquest any contra el grup van disminuir notablement la capacitat militar del grup, van neutralitzar bona part de la seva cúpula i van reduir les seves fonts internacionals de suport logístic i econòmic. Cal destacar un atac al mes d'abril contra un campament del grup en el qual podria ser que prop de 200 persones haguessin resultat mortes o ferides. També és destacable la intensificació de l'ofensiva de l'Exèrcit a final d'any a les illes de Basilan i Jolo, on diverses desenes de persones podrien haver mort. Segons Manila, Abu Sayyaf disposa actualment d'un grup de prop de 360 membres (fa pocs anys s'estimava que en tenia més de 1.000), amb unitats molt fragmentades i sense un clar lideratge (durant l'any alguns dels principals dirigents del grup, com Ahmad Edris o Abu Salomo, van morir o van ser detinguts). A més, la creixent utilització de l'extorsió i el segrest —sembla que més de 30 persones van ser segrestades el 2008— per a compensar la pèrdua de finançament exterior podria estar incrementant l'aïllament ideològic i un progressiu rebuig de la població. Malgrat això, el Govern va reconèixer que el grup manté la capacitat de teixir aliances amb altres organitzacions armades com ara Jemaah Islamiyah o l'MNLF per a dur a terme atacs conjunts. D'altra banda, a la fi d'any l'ambaixadora nord-americana a les Filipines va declarar que la nova Administració dels EUA no retirarà les tropes del sud del país, on des de fa anys assisteixen l'Exèrcit filipí en matèria de lluita contra el terrorisme.

Myanmar	
Inici:	1948
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, grups armats (KNU, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNLA, KNU/KNPLAC, SSNPLO)
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Síntesi:	

Des de 1948, desenes de grups armats insurgents d'origen ètnic s'han enfrontat al Govern de Myanmar reclamant un reconeixement de les seves particularitats ètniques i culturals i demandant reformes en l'estructuració territorial de l'Estat o la independència. Des de l'inici de la dictadura militar el 1962, les Forces Armades han combatut grups armats als estats ètnics, i s'han combinat les demandes d'autodeterminació de les minories amb les peticions de democratització compartides amb l'oposició política. En 1988 el Govern va iniciar un procés d'acords d'alto el foc amb part dels grups insurgents i els va permetre prosseguir amb la seva activitat econòmica (tràfic de drogues i pedres precioses, bàsicament). No obstant això, les operacions militars han estat constants en aquestes dècades, i han estat especialment dirigides contra la població civil, amb l'objectiu d'eliminar les bases dels grups armats. Tot plegat ha provocat el desplaçament de centenars de milers de persones.

Malgrat que la manca d'organitzacions humanitàries o fonts periodístiques independents sobre el terreny restringeix la informació sobre el conflicte, s'estima que el nombre de víctimes mortals va ser inferior al de l'any

passat, especialment als dos estats —Karen i Shan— que en els últims anys han albergat els índexs de violència més alts. No obstant això, **Amnistia Internacional va denunciar que les Forces Armades havien comès crims contra la humanitat durant l'ofensiva militar iniciada l'any 2006 a l'estat Karen i a l'est de la Divisió Pegu (centre), i que això havia causat que 150.000 persones es veiessin obligades a desplaçar-se.** En aquest sentit, els enfrontaments en aquestes regions entre el KNU i les Forces Armades i el seu grup aliat DKBA (escindit del KNU) van provocar un desplaçament massiu de població. Al començament de l'any, la Junta Militar va acusar el KNU d'haver orquestrat els atemptats simultanis a les estacions de trens de Napydaw, Rangun, Pyibonegy i Mandalay. Al setembre va tornar a acusar al KNU per l'esclat de dos artefactes explosius a la Divisió Pegu. El KNU va negar tots els càrrecs i alhora va acusar l'Exèrcit d'haver assassinat el seu líder al febrer, Mahn Sha, resident a Tailàndia. La mort al maig per causes naturals del fundador i president del KNU, Saw Bha Thin Sein, va propiciar el nomenament d'una nova executiva que es va mostrar disposada a negociar la possibilitat que el Govern retirés les seves tropes de l'estat Karen i alliberés els presos polítics. A l'estat Shan, es van registrar enfrontaments esporàdics entre el grup armat d'oposició SSA-S i les Forces Armades i milícies progovernamentals. Finalment, cal destacar que la Junta Militar va pressionar els diferents grups amb els quals en els últims anys ha signat acords d'alto el foc (com l'NMSP, el DKBA, el KPF, l'UWSA o el PNO) perquè lliuressin les armes i constituïssin partits polítics per a concórrer a les eleccions previstes per al 2010.

Tailàndia (sud)	
Inici:	2004
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, grups armats d'oposició secessionistes
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Síntesi:	

El conflicte al sud de Tailàndia es remunta al principi del segle XX, quan el llavors Regne de Siam i la potència colonial britànica a la península de Malàisia van decidir partir el Sultanat de Patani. Alguns territoris van quedar sota sobirania de l'actual Malàisia, i d'altres (les províncies meridionals de Songkhla, Yala, Patani i Narathiwat), sota sobirania tailandesa. Durant tot el segle XX hi ha hagut grups que han lluitat per resistir les polítiques d'homogeneïtzació política, cultural i religiosa impulsades per Bangkok, o bé per a exigir la independència d'aquestes províncies, de majoria malaio-musulmana. El conflicte va assolir el seu moment àlgid en els anys seixanta i setanta, i va remetre al llarg de les dècades següents, gràcies a la democratització del país. No obstant això, l'arribada al poder de Thaksin Shinawatra l'any 2001 va implicar un gir dràstic pel que fa a la política contrainsurgent i va antecedir l'esclat de la violència que viu la regió des de 2004.

La Policia va declarar que **el nombre d'atacs es va reduir a la meitat respecte al 2007**, encara que també va admetre que les accions dels grups armats, especial-

ment les detonacions a distància d'artefactes explosius, eren més letals que en anys anteriors. Durant el 2008, segons fonts oficials, més de 600 persones van ser assassinades, de manera que des de l'inici del 2004 prop de 3.500 persones han mort i 8.000 més han resultat ferides, principalment civils. Les Forces Armades van assenyalar que la reducció en els índexs de violència respon principalment a la major col·laboració de la població civil i a la major efectivitat de l'estratègia contrainsurgent —més de 9.200 persones segueixen pendents de ser jutjades per presumptes activitats insurgents. No obstant això, alguns analistes atribueixen la disminució a les converses entre algunes organitzacions armades i el Govern.³³ Tot i que els episodis de violència rarament són reivindicats, els grups armats secessionistes van mantenir una capacitat militar notable, i així ho van demostrar els atemptats simultanis a Songkhla (agost) o Narathiwat (octubre), o els atacs contra escoles i docents (des de l'inici del 2004, més de 300 escoles han estat incendiades i prop de 130 docents assassinats). En aquest sentit, les Forces Armades van assenyalar que la insurrecció està ben organitzada i estructurada en cinc grups principals amb tasques diferents (ensinistrament, reclutament, infiltració en les estructures administratives, instigació de protestes, etc.). BRN-Coordinate és l'organització paraigua i Runda Kumpulan Kecil (RKK), amb entre 3.000 i 3.500 membres actius, és la principal branca militar. D'altra banda, **organitzacions de drets humans van criticar les violacions de drets humans per part de les Forces Armades a l'empara de l'estat d'emergència que regeix a la regió des de fa anys**, i la creixent utilització de milícies d'autodefensa en tasques de contrainsurgència.

Europa

Geòrgia-Rússia	
Inici:	2008
Tipologia:	Autogovern, Identitat Internacional
Actors:	Geòrgia, Rússia, Govern de l'autoproclamada República d'Abkhàzia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud
Intensitat:	2
Evolució:	Fi
Síntesis:	Des de la descomposició de la URSS i la independència de Geòrgia (1991), les relacions entre Rússia i Geòrgia han estat tenses, principalment per l'acostament de Geòrgia a les institucions militars i polítiques d'Occident (OTAN i UE) i la seva posició com aliat dels EUA enfront de l'interès rus a preservar la seva àrea d'influència. A més, les guerres en Ossètia del Sud (1991-1992) i Abkhàzia (1992-1994), en les quals Moscou va jugar un paper ambigu, van marcar les relacions bilaterals posteriors. Geòrgia sempre va considerar a Rússia com actor directe en el conflicte, mentre aquesta es definia com

actor mediador i es va negar a modificar el seu paper preponderant en els formats de negociació i de les forces de manteniment de pau. La tensió va escalar al setembre de 2006 i es va agreujar en la primera meitat de 2008 entorn de les dues regions secessionistes, fins a derivar en conflicte armat. L'expansió de l'OTAN cap a l'est, el ressorgiment de Rússia com potència internacional i la lluita pel poder energètic en Euràsia són algunes de les qüestions de fons en el conflicte.

L'empitjorament de la tensió regional des del segon trimestre de l'any va derivar durant els primers dies d'agost en una escalada de la violència a Ossètia del Sud.³⁴ Malgrat una declaració unilateral d'alto el foc de Geòrgia el 7 d'agost, boicotejada per Ossètia, **l'Exèrcit georgià va llançar una ofensiva militar a gran escala sobre la capital osseta. Rússia va respondre de forma immediata i massiva amb una intervenció militar que va donar pas a una guerra internacional de diversos dies.** Quan Geòrgia va anunciar la seva retirada d'Ossètia del Sud, l'11 d'agost, l'Exèrcit rus s'havia endinsat ja a Geòrgia. En paral·lel, Rússia va recolzar les forces abkhazes en la presa de l'Alt Kodori, i des d'Abkhàzia es va desplegar a altres zones de Geòrgia. En la seva ofensiva, **l'Exèrcit rus va ocupar bases militars i va destruir de forma sistemàtica infraestructura militar i civil, bloquejant així l'eix terrestre est-oest del país.** Un acord d'alto el foc el 12 d'agost, mediat per França,³⁵ va marcar la fi de les hostilitats a gran escala i va propiciar la retirada de Rússia, que va prolongar tanmateix la seva presència en zones adjacents a Abkhàzia i Ossètia del Sud, on les milícies secessionistes van cometre abusos contra civils. Geòrgia va comptabilitzar 326 georgians morts (155 civils) i Rússia 133 ossetes morts, mentre l'ACNUR va xifrar en 192.000 els desplaçats,³⁶ entre els quals es trobava la majoria de georgians d'Ossètia del Sud. Un nou acord al setembre va donar pas al replegament gairebé total de Rússia a Abkhàzia i Ossètia del Sud a l'octubre. Tanmateix, Rússia va mantenir 3.800 efectius a cadascuna d'aquestes zones i va bloquejar l'accés de la missió de la UE.

Rússia (Txetxènia)	
Inici:	1999
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Sistema Intern
Actors:	Govern federal rus, govern de la república de Txetxènia, grups armats d'oposició
Intensitat:	1
Evolució:	=
Síntesis:	Després de l'anomenada primera guerra de Txetxènia (1994-1996), que va enfrontar la Federació Russa amb la república txetxena, principalment per la independència d'aquest territori (autoproclamada el 1991 en el context de descomposició de l'URSS), i que va acabar en un tractat de pau que no va resoldre l'estatus de Txetxènia, el conflicte es reobre el 1999, en l'anomenada segona guerra txetxena, amb el detonant d'u-

33. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

34. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

35. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

36. Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).

Quadre 1.1. El conflicte rus-georgià i les motivacions russes per a fer la guerra

En tot just uns dies, el temps que va durar la guerra oberta entre Geòrgia i Rússia, Ossètia del Sud va passar de ser una regió oblidada per la comunitat internacional i marginal per a la maquinària internacional de resolució de conflictes, a ser titular diari en la premsa global i a mobilitzar a les principals diplomàcies d'Occident. Les aspiracions i greuges identitaris entorn d'un petit territori de tot just 3.900 km² i 70.000 habitants en el qual s'entremesclen pobles georgians, ossetes i alguns georgià-ossetes, han estat només un dels motors del conflicte. Més pes han tingut altres factors, tant per a la guerra oberta entre Geòrgia i Rússia, com per a la mobilització de les cancelleries europees i les maquinàries mediàtiques. I és que el sud del Caucas, més enllà de ser una cruïlla de cultures, ètnies i tradicions, és a més un espai geoestratègicament clau, situat en els límits meridionals de Rússia i en un espai encara pres del procés de realineació de la postguerra freda. Per això, les motivacions i lectures de la guerra d'agost van molt més enllà dels arguments habituals entorn del conflicte etnonacionalista d'Ossètia del Sud i les al·legacions russes de protecció dels seus conciutadans,³⁷ especialment pel que fa al paper de Rússia.

Les aspiracions del Govern georgià, amb el president Mikhail Saakashvili al capdavant, de recuperar per la força Ossètia del Sud es van veure truncades davant la gran ofensiva militar llançada per Rússia, que va rebassar les fronteres administratives de la regió secessionista. En el que s'ha considerat majoritàriament com una reacció desproporcionada a l'unilateralisme militar georgià, són varies les motivacions russes, traduïdes a missatges: a) una crida d'avertència a les ex repúbliques soviètiques, especialment Geòrgia i Ucraïna, perquè es replantegin el seu allunyament de Rússia i el seu acostament a les estructures polítiques i defensives euroatlàntiques (OTAN, UE), posant en evidència al mateix temps l'absència d'acció directa en suport a aquests països d'aquestes pròpies organitzacions occidentals; b) en paral·lel, una crida d'atenció a l'OTAN en la seva política d'expansió cap a l'est, és a dir, cap a la zona d'influència de Rússia; c) una injecció de reafirmació nacional, política i militar a l'opinió pública russa, en un context d'absolut control de la informació per part de l'Estat; d) un recordatori a la comunitat internacional, especialment a les potències occidentals, que la renovada política internacional de Rússia passa per jugar un paper destacat i influent en les relacions internacionals, sense acceptar desaires com l'unilateralisme nord-americà entorn de l'estatus de Kosovo; i, entre d'altres, e) una avertència i demostració de la vulnerabilitat que envolta als projectes de trànsit d'hidrocarburs alternatius al seu pas per Rússia.³⁸

Si bé el conflicte ha renovat en alguns despatxos polítics i mediàtics els temors d'una nova Guerra Freda —afegint-se a d'altres eixos de recel, com el creat al voltant de l'escut anti-míssils—³⁹ amb els seus consegüents titulars i esquemes mentals de confrontació entre Occident i Rússia, la interdependència econòmica entre ambdós és tan alta que apunta al fet que aquesta última no busca tant reviuire el vell antagonisme sinó enfortir-se dintre del cercle exclusivista de les grans potències. Lluny de solucionar-se el conflicte de fons en Ossètia del Sud (el de les aspiracions identitàries de georgians i ossetes), és probable que s'acabi acomodant una nova situació, la d'un conflicte no resolt però transformat d'acord a equilibris d'interessos i balanços de poders externs. Tot i així, la meta final i marge de maniobra de Rússia i la resposta internacional a aquesta estan encara per veure. Per tot això, amb aquesta nova guerra, un dels grans perdedors juntament amb la població civil d'ambdós costats, torna a ser l'àmbit de la resolució de conflictes, mentre guanyen terreny les potències que encara contemplen que la guerra és una extensió vàlida de la política.

nes incursions al Daguestan per part dels rebels txetxens i d'atemptats en ciutats russes. En un context preelectoral i amb un discurs antiterrorista, l'Exèrcit rus va entrar de nou a Txetxènia per combatre el règim independentista moderat que havia sorgit després de la primera guerra i que estava assetjat, al seu torn, per disputes internes i una criminalitat creixent. Rússia va donar per acabada la guerra el 2001, sense acord ni victòria definitiva, i va propiciar un estatut d'autonomia i una

administració txetxena pro russa, però els enfrontaments persisteixen, en paral·lel a una islamització creixent de les files rebels txetxenes i una regionalització de la lluita armada.

Van continuar els atemptats rebels i la violència de baixa intensitat entre grups armats i forces de seguretat federals i locals, amb un **degoteig limitat però constant de víctimes mortals**. Els atacs insurgents, que afecta-

37. La majoria de població osseta d'Ossètia del Sud té passaport rus i el Govern rus es refereix a ells amb creixent freqüència com "ciutadans russos". Geòrgia ha denunciat en repetides ocasions el que considera un intent d'anexió russa dels territoris d'Ossètia del Sud i d'Abkhàzia a través de la "passaportització". International Crisis Group, *Georgia's South Ossetia Conflict: Make Haste Slowly*, Europe Report n° 183, 7 de juny de 2007, pp. 9; BBC, *Regions and territories: South Ossetia*, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/3797729.stm> [consultat 25.09.08]; García Guitián, E., *Georgia, 7 de agosto de 2008: la crisis en su contexto*, Real Instituto Elcano, 27 d'agost de 2008. Rússia es va recolzar al seu torn en la suposada ciutadania russa de la població d'Ossètia del Sud per a invocar el principi internacional de la Responsabilitat de Protegir, el que segons diversos experts va ser un ús erroni d'aquest principi. Evans, G. "Russia and the Responsibility to Protect" a *Los Angeles Times*, 31 d'agost de 2008; International Crisis Group, *Russia vs Georgia: The Fallout*, 22 d'agost de 2008.

38. International Crisis Group, 2008, Op. Cit.; Boonstra, J., *Georgia y Rusia: Una guerra corta con consecuencias prolongadas*, setembre de 2008, FRIDE; De Waal, T., *South Ossetia: An avoidable catastrophe*, 11 d'agost de 2008, Institute for War and Peace Reporting; Blank, S., "Russia, Georgia and South Ossetia: Notes on a war" a *Central Asia-Caucasus Institute Analyst*, 20 d'agost de 2008; Hancilova, B. i Frichova, M., "Russia's invasion of Georgia: Bleak prospects for the South Caucasus" a *Central Asia-Caucasus Institute Analyst*, 20 d'agost de 2008; Pannier, B., *Russia-Georgia conflict raises concerns about Caspian energy exports*, 13 d'agost de 2008, RFE/RL; Illarionov, A., *Preliminary conclusions from the war in Georgia*, 12 d'agost, RFE/RL; Kimmage, D., *Russian 'Hard Power' Changes Balance in Caucasus*, 17 d'agost de 2008, RFE/RL; Nemtsov, B. i Milov, V., "Putin and Gazprom" a *Novaya Gazeta*, 2 de setembre de 2008; Lipsky, A. "We want peace. Or maybe we want half the world?" a *Novaya Gazeta*, 3 de setembre de 2008.

39. Vegeu el capítol 6 (Desarmament).

ven tota la zona sud-oest de la república, es van ampliar des de mitjan any cap a l'est, segons alguns analistes. Entre les accions insurgents va destacar un atac rebel al districte d'Urus-Martanovskiy, amb nou víctimes mortals. Autoritats federals i locals van admetre que encara hi ha un flux de joves txetxens que s'incorporen a les files rebels. L'ONG russa Memorial va comptabilitzar en les zones d'observació de la república 33 insurgents morts i 70 ferits entre el juny i l'agost, els mesos amb un índex de violència més alt. Aquesta mateixa organització va detectar un **augment en el nombre de segrestos des del mes de maig, en contra de la tendència de reducció d'aquesta pràctica en els últims anys**, i va alertar de l'incendi de cases de familiars de presumptes rebels per part de les autoritats com a nou mètode contrainsurgent del règim txetxè. Almenys 17 habitatges van ser cremats durant els mesos d'estiu. A la violència insurgent es va sumar la lluita de poder entre les forces lleials al president txetxè, Ramzan Kadyrov, i les del batalló Vostok, liderat pel comandant Sulim Yamadaev i integrat en la cadena de comandament federal. Els enfrontaments entre ambdós bàndols van causar 18 morts a l'abril, mentre Kadyrov va aconseguir finalment que l'exèrcit rus desmantellés el batalló a final d'any.

Van augmentar els atacs selectius contra càrrecs d'alt rang de l'aparell polític, judicial i de seguretat d'Ingúixia

Rússia (Ingúixia)	
Inici:	2008
Tipologia:	Sistema Interna
Actors:	Govern federal rus, govern de la república d'Ingúixia, grups armats d'oposició (Jamaat Ingush)
Intensitat:	1
Evolució:	↑

Síntesi:
La violència de baixa intensitat que experimenta Ingúixia des de l'inici del segle XXI enfronta les forces de seguretat locals i federals i una xarxa de cèl·lules armades de fórmula islamista, coneguda com la Jamaat Ingush i integrada en el Front del Caucas (moviment que agrupa les diferents insurreccions del nord del Caucas). Amb orígens que es remunten a la participació de combatents ingúixos en la primera guerra txetxena (1994-1996), a partir del 2002 la insurrecció ingúix es va reestructurar sobre línies territorials i va impulsar una campanya de violència local que, sense la pulsó nacionalista de Txetxènia, perseguia la creació d'un Estat islàmic al Caucas. L'inici de la violència a Ingúixia va ser paral·lela a la presidència de la república de Murat Zyazikov. Al seu mandat (2002-2008) s'atribueixen nombrosos problemes de violacions de drets humans, corrupció, pobresa i un clima de desgovern i tensió social i política. La insurrecció ingúix ataca periòdicament el personal militar i civil de l'aparell de l'Estat rus i local. L'any 2008 van augmentar la violència i la tensió.

Van augmentar els atacs selectius contra càrrecs d'alt rang de l'aparell polític, judicial i de seguretat de la república, i també els enfrontaments entre insurgents i forces de seguretat locals i federals. Desenes de persones van morir i moltes altres van resultar ferides. El president, primer ministre i ministre de l'Interior van ser víctimes de diversos atacs, dels quals van sortir

il·lesos. En el balanç de víctimes mortals van sobresortir, entre d'altres, el vicepresident del Tribunal Suprem i el número dos dels serveis de seguretat federals a Ingúixia. Es van registrar emboscades rebels de certa envergadura a meitat d'any a les localitats de Nazran, Muzhichi i Yandare, i a la localitat d'Ordzhonikidzevskhaya van ser segrestats almenys 10 civils i un policia. Els civils van ser amb cada vegada amb més freqüència víctimes de violacions de drets humans.

Una comissió del Parlament va advertir de les il·legalitats comeses per les forces de seguretat en el marc de la lluita antiterrorista. A l'agost, la mort en custòdia policial de Magomed Yevloyev, propietari d'un portal d'informació opositor al règim, va ser vista com un nou punt d'inflexió pels activistes civils. Durant tot l'any, **els abusos de les autoritats, la corrupció i les lluites de poder van augmentar la tensió social i política** entre el Govern del president,

Murat Zyazikov, i sectors de l'oposició, inclosos diversos clans, que demanaven la dimissió de Zyazikov. Al final d'octubre, el president rus va destituir Zyazikov i va nomenar en el seu lloc el general Yunus-Bek Yevkurov, que va prometre investigar les violacions de drets humans i combatre la corrupció.

Turquia (sud-est)	
Inici:	1984
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, PKK, TAK
Intensitat:	2
Evolució:	↑

Síntesi:
El PKK, creat l'any 1978 com un partit polític de cort marxista-leninista i dirigit per Abdullah Öcalan, va anunciar el 1984 una ofensiva armada contra el Govern. Es va embarcar en una campanya d'insurgència militar per reclamar la independència del Kurdistan, a la qual el Govern va respondre amb contundència, en defensa de la integritat territorial. La guerra que es va desencadenar entre el PKK i el Govern va afectar de manera especial la població civil kurda del sud-est de Turquia, atrapada en el foc creuat i víctima de les persecucions i les campanyes d'evacuacions forçades engegades pel Govern. El conflicte va donar un gir el 1999, amb la detenció d'Öcalan i l'anunci posterior del PKK sobre l'abandonament de la lluita armada i la transformació dels seus objectius. Així, deixava enrere la demanda d'independència per centrar-se en la reivindicació del reconeixement de la identitat kurda al si de Turquia. Entre el discurs de lluita antiterrorista de Turquia i d'autodefensa per part del PKK, el conflicte es va mantenir viu en forma de tensió en els anys posteriors i va augmentar d'escala el 2007.

L'onada d'ofensives aèries de l'Exèrcit de Turquia relançades des del final del 2007 va culminar al febrer amb una operació terrestre transfronterera de vuit dies, amb un balanç oficial de 240 baixes del PKK i 24 de militars, i, segons el PKK, de 100 morts de militars i aproximadament 10 del grup armat. Segons l'Exèrcit turc, durant els nou primers mesos de l'any van morir a l'Iraq 408 rebels kurds. A l'octubre, poc després de l'atac més greu del PKK d'aquest any contra l'Exèrcit en sòl turc (17 soldats morts, segons l'Exèrcit, en una

emboscada contra un post militar a la província d'Hakari), el Parlament turc va prolongar un any més l'autorització per a atacar el grup a l'Iraq, fet que va ser seguit de noves ofensives aèries. **A Turquia la situació també es va deteriorar, amb més d'un centenar de morts. Per a l'Exèrcit, el 2008 va ser el més mortífer dels últims anys**, amb 178 baixes només en els sis primers mesos (davant de les 114 del 2007). Van destacar a més **diversos atemptats a ciutats**: un doble atemptat a Istanbul al juliol amb 17 morts i 150 ferits, atribuït de forma preliminar al PKK; un atemptat del PKK a Diyarbakir al gener, amb set morts, cinc dels quals eren estudiants, i 70 ferits; i dues explosions a Mersin i Izmir, reivindicades pel grup kurd TAK, amb 29 ferits. Al seu torn, el PKK va segrestar i va alliberar vuit turistes i va reivindicar sabotatges a oleoductes. D'altra banda, factors de tensió política i social van afegir inestabilitat, com per exemple els processos judicials contra el partit governant AKP, el pro-kurd DTP i la xarxa ultranacionalista Ergenekon, juntament amb les protestes kurdes al sud-est.

Orient Mitjà

Iraq	
Inici:	2003
Tipologia:	Sistema, Govern, Recursos Intern internacionalitzat
Actors:	Govern de transició, coalició internacional liderada pels EUA/Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs
Intensitat:	3
Evolució:	↓

Síntesi:

La invasió de l'Iraq per part de la coalició internacional liderada pels EUA al març de 2003, que va utilitzar la suposada presència d'armes de destrucció massiva com argument i amb la voluntat de derrocar el règim de Saddam Hussein per la seva presumpta vinculació amb els atacs de l'11 de setembre del 2001 a Nova York, va propiciar l'inici d'un conflicte armat en el qual progressivament es van involucrar nombrosos actors: les tropes internacionals, les Forces Armades iraquianes, milícies i grups insurgents, i al-Qaida, entre d'altres. El nou repartiment del poder entre grups sunnites, xiïtes i kurds en el marc institucional instaurat després de l'enderrocament de Hussein va provocar descontentament entre nombrosos sectors. La violència no ha fet sinó créixer, i s'ha sobreposat l'oposició armada contra la presència internacional en el país a la lluita interna pel control del poder amb un marcat component sectari des de febrer de l'any 2006, principalment entre xiïtes i sunnites.

La violència al país va continuar sent greu, malgrat la disminució generalitzada respecte a l'any anterior, especialment per causa del continuat degoteig d'atemptats suïcides i explosions al llarg del territori, amb la província de Nínive (nord) i la seva capital, Mossul,

com una de les zones més afectades. D'especial gravetat van ser els atacs contra la comunitat cristiana que van provocar, a mitjan octubre, el desplaçament de milers de persones, enmig d'acusacions contra les forces de seguretat kurdes per no impedir-ho i de la inusual condemna d'Al-Qaida, que va negar qualsevol responsabilitat. D'altra banda, **al final de març i setmanes després de la renovació de l'alto el foc per part de la milícia d'al-Mahdi del clergue xiïta Moqtada al-Sadr, l'Exèrcit iraquí va iniciar una operació a gran escala, amb assistència nord-americana i britànica, contra milícies xiïtes a Bàssora i posteriorment a Bagdad**. En tres setmanes van morir més de 1.000 persones i més de 2.000 van resultar ferides, la majoria civils. A l'agost, al-Sadr va anunciar la conversió de la seva milícia en un moviment social i la creació d'una unitat d'elit que continuaria combatent les tropes nord-americanes. La tensió política al llarg de l'any va girar entorn de dues qüestions: la votació de la llei electoral per als comitès provincials, finalment posposats fins a gener del 2009 i sense incloure la zona de Kirkuk; i la negociació d'un acord sobre l'estatus de les tropes dels EUA, que contempla la seva retirada abans de la fi del 2011.

Israel – Palestina	
Inici:	2000
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Territori Internacional ⁴⁰
Actors:	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamàs (Brigades Ezzedin al-Qassam), Jihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular
Intensitat:	3
Evolució:	↑

Síntesi:

El conflicte entre Israel i els diferents actors palestins es reinicia l'any 2000 amb l'esclat de la Segona Intifada propiciada pel fracàs del procés de pau promogut al principi dels anys noranta (Procés d'Oslo, 1993-1994). El conflicte palestinoisraelià es manifesta el 1947, quan la resolució 181 del Consell de Seguretat de l'ONU divideix el territori de Palestina sota mandat britànic en dos Estats i poc després es proclama l'Estat d'Israel (1948), sense que es pugui materialitzar des d'aleshores un Estat palestí. Després de la guerra de 1948-49, Israel s'annexiona Jerusalem oest, i Egipte i Jordània passen a controlar Gaza i Cisjordània, respectivament. El 1967, Israel ocupa Jerusalem Est, Cisjordània i Gaza després de vèncer a la "Guerra dels Sis Dies" contra els països àrabs. No és fins als acords d'Oslo que l'autonomia dels territoris palestins esdevé formalment reconeguda, encara que la seva implementació topa amb l'ocupació militar i el control del territori imposat per Israel.

La forta ofensiva de l'Exèrcit israelià sobre la Franja de Gaza iniciada el 27 de desembre va seguir a l'acabament de la treva entre Hamàs i Israel i va provocar la

40. A pesar que "Palestina" (l'Autoritat Nacional de la qual és una entitat política vinculada a una determinada població i a un territori) no és un Estat reconegut internacionalment, es considera el conflicte entre Israel i Palestina com a "internacional" i no com a "intern" per tractar-se d'un territori ocupat il·legalment, la pretesa pertinença del qual a Israel no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de les Nacions Unides.

mort de centenars de palestins, xifra que va arribar al miler en els primers dies del 2009, i va deixar milers de ferits. Fonts de les Nacions Unides van indicar que prop d'un terç de les víctimes eren menors i dones, i diverses organitzacions internacionals van alertar de la gravetat de la situació humanitària, alhora que van denunciar les violacions del Dret Internacional Humanitari per part d'Israel. Després de la fi de la treva el 19 de desembre, Hamàs va declarar que no renovaria l'acord a causa de l'incompliment d'Israel, que havia atacat els seus milicians en un incident al novembre i havia mantingut un ferm bloqueig del territori durant

aquest període. Les autoritats israelianes van indicar que l'objectiu de l'operació militar era aturar el llançament de coets des de la Franja, que en els primers dies de l'ofensiva va causar la mort de tres israelians. Durant la primera meitat del 2008, la violència també s'havia cobrat nombroses víctimes, sobretot a Gaza, on al febrer un altre atac de l'Exèrcit israelià a gran escala va causar la mort de 125 palestins en cinc dies. Dies abans havia tingut lloc a la zona del Negev un atemptat suïcida reivindicat per Hamàs. En altres incidents aïllats al llarg del 2008 van morir una desena d'israelians a Jerusalem.

Quadre 1.2. Israel – Palestina: escenaris de sortida a una economia de guerra

El conflicte palestinoisraelià és plenament actiu des de fa dècades i és causa de mort i violència diària, tal com els greus esdeveniments ocorreguts a Gaza a la fi d'any van posar de manifest. En el marc de l'ocupació israeliana, les violacions de drets humans de la població palestina són sistemàtiques, mentre es desenvolupa un procés negociador en paral·lel que no aconsegueix cap avenç. En aquest context, és pertinent parar atenció a l'"economia de guerra" a Israel i a les diferents anàlisis de les repercussions econòmiques del conflicte. Respecte a aquesta qüestió, es perfilen dues grans conclusions: en primer lloc, en el seu conjunt, Israel perd amb l'ocupació; en segon lloc, hi ha sectors a Israel que en resulten beneficiats. La qüestió que es planteja és la següent: són suficientment quantiosos els beneficis, o poderosos els beneficiaris, perquè això constitueixi un desincentiu per a la pau? I la pregunta més rellevant és: significaria la fi de l'ocupació i/o una solució basada en la formació de dos Estats (solució que està sobre la taula en el procés negociador) eliminar aquests beneficis, o bé podria generar-ne d'altres que resultessin suficientment atractius per a la promoció d'un canvi en direcció a la pau?

D'entrada, en termes econòmics, Israel i els israelians "perden" amb l'ocupació per la necessitat de destinar una important part de la despesa pública a àmbits com l'Exèrcit, l'armament, o la construcció d'assentaments, i això contribueix a desviar inversió en altres sectors que reportarien més benestar per a la població. De fet, Israel figura entre una desena de països, juntament amb Cambodja o Etiòpia, que destina més percentatge del seu pressupost a despesa militar que a salut i educació.⁴¹ Tanmateix, qui guanya a Israel amb l'ocupació? Hi ha tres grans grups de beneficiaris. D'una banda, bona part dels colons (aproximadament un 10% de la població), que reben importants subsidis, disposen de millors serveis d'educació i salut que la resta d'israelians i paguen menys impostos. D'altra banda, la indústria militar, que amb el conflicte ha aconseguit importants ingressos i que a més ha utilitzat la seva especialització en la "lluita antiterrorista" per a augmentar les vendes a l'exterior, sobretot després de l'11 de setembre del 2001. Finalment, les empreses israelianes, que en les últimes dècades s'han beneficiat del fenomen conegut com a "mercat captiu", han tret profit de l'exportació dels seus productes i serveis a Palestina, en el marc d'una política activa de limitar el desenvolupament de l'economia palestina. Per tant, Israel és el principal proveïdor palestí de sectors crucials com el dels aliments bàsics (farina, arròs i sucre) i infraestructures essencials (electricitat, petroli, gas, ciment, bona part de l'aigua i també el sector de les telecomunicacions). Paradoxalment, fins i tot bona part de l'ajuda internacional dirigida a la població palestina és adquirida a Israel, de manera que es calcula que de cada dòlar d'ajuda, gairebé la meitat és ingressada per Israel. Cal assenyalar que la dependència de Palestina respecte a Israel es tradueix en la capacitat, contínuament utilitzada, de bloquejar l'aprovisionament de productes essencials, com en el paradigmàtic cas de Gaza.

Per a abordar les preguntes plantejades és pertinent valorar els beneficis i perjudicis econòmics de la creació d'un futur Estat palestí. En primer lloc, en la balança dels efectes positius del nou escenari, per a aquells que fins a ara han guanyat econòmicament amb l'ocupació o bé per a aquells que podrien començar a fer-ho amb la nova situació, cal tenir en compte que la creació d'un Estat palestí duria associat un creixement econòmic que, en última instància, també seria beneficiós per a Israel. Segons un estudi realitzat,⁴² això permetria incrementar la demanda palestina de certs productes israelians (per exemple d'electricitat) i no hauria de resultar en una interrupció de les relacions de negocis entre ambdues "entitats" en altres productes com el ciment o el combustible.⁴³ En relació amb la idea anterior, és necessari assenyalar que l'esclat de la Segona Intifada el 2000 i l'acusat descens del grau de desenvolupament en els territoris ocupats han tingut també repercussions negatives per a sectors israelians que han vist com el poder adquisitiu del seu "soci" es veia notablement reduït. Entre altres sectors àmpliament afavorits per les particularitats de l'ocupació, com el de la construcció d'habitatges, cal apuntar que s'haguessin construït igualment en un altre territori si no hi hagués hagut ocupació, i respecte a la construcció del mur, cal afegir que ha estat una despesa puntual.

41. Escola de Cultura de Pau, *Alerta 2007! Informe sobre conflictes, drets humans i construcció de pau*, Icària, Barcelona, 2007, a <<http://www.escolapau.org>>.

42. Swirski, S., *Is there an Israeli Business Peace Disincentive?*, Adva Center - Information on Equality and Social Justice in Israel, Israel, 2008 <[http://www.adva.org/UserFiles/File/aa-Is%20there%20an%20Israeli%20Business%20Peace%20Disincentive_final\(1\).pdf](http://www.adva.org/UserFiles/File/aa-Is%20there%20an%20Israeli%20Business%20Peace%20Disincentive_final(1).pdf)>.

43. Per a més informació, vegeu Arnon, A. i Bamyá, S. (eds), *Economic Dimensions of a Two State Agreement Between Israel and Palestine*, The Aix Group, 2007.

En la “balança” negativa els experts assenyalen els sectors que podrien resultar perdedors amb la creació d’un futur Estat palestí, encara que no hauria de ser necessàriament així, i que serien susceptibles de causar resistència una vegada acabat el conflicte. És el cas del sector agrícola: en l’actualitat hi ha una situació de desequilibri, ja que tots els productes israelians tenen accés gratuït al mercat palestí, mentre que les exportacions palestines en el mercat israelià estan restringides; aquesta situació probablement es reequilibraria davant un nou escenari. També podria passar una cosa semblant amb la indústria alimentària (encara que les escasses possibilitats agrícoles a Gaza, per ser un territori petit i àrid, podrien fer que es seguís depenent de l’aprovisionament israelià). La principal resistència a la fi de l’ocupació podria derivar-se de l’existència de dos beneficis claríssims per a les empreses israelianes que operen a la Cisjordània ocupada: per una part, per la contractació de mà d’obra palestina en condicions d’extrema explotació; i per una altra, perquè gairebé no paguen taxes a les autoritats israelianes. Davant la perspectiva d’un nou escenari, Israel hauria de tenir en compte ambdós elements, encara que l’opció de la fi del conflicte armat i la fi de les morts, incloses les d’israelians, hauria de contribuir a generar una massa crítica que afavorís un avenç real cap a la pau.

Iemen	
Inici:	2004
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, seguidors del clergue al-Houthi (al-Shabab al-Mumen)
Intensitat:	1
Evolució:	↓

Síntesi:

El conflicte es va iniciar el 2004, quan els partidaris del clergue al-Houthi, pertanyents a la minoria xiïta, van iniciar una rebel·lió en el nord del Iemen amb la intenció de reinstaurar al conjunt sunnita del país un règim teocràtic similar al desaparegut el 1962. Així mateix, els rebels sempre han acusat de corrupció al Govern i de desatendre les regions muntanyoses septentrionals, alhora que s’han oposat a la seva aliança amb els EUA en la lluita contra el terrorisme. El conflicte ha causat milers de víctimes i ha provocat el desplaçament de milers de persones. La violència es va intensificar a principis de 2007, fins que al juny d’aquell any es va aconseguir un acord de pau. No obstant això, es van mantenir els enfrontaments més o menys esporàdics i les acusacions de violació dels acords subscrits.

El conflicte entre l’Exèrcit i els seguidors d’ al-Houthi a la província septentrional de Saada va registrar durant la primera meitat de l’any una intensitat notable. **A l’abril i el maig van tenir lloc durs combats a causa dels quals prop de 40.000 persones es van veure forçades a desplaçar-se a la ciutat de Saada, segons el Comitè Internacional de la Creu Roja (CICR).** Durant la segona meitat de l’any es van produir episodis menors de violència després que, a mitjan juliol, les parts aconseguissin un nou alto el foc. No obstant això, el Govern i els al-houthistes es van acusar mútuament de la violació de l’acord, i els líders rebels van denunciar el bloqueig de l’ajuda humanitària per part de les autoritats, alhora que organitzacions internacionals van alertar de la deterioració de les condicions de salut per a la població a les zones afectades. A més, el CICR va xifrar en 120.000 el nombre de persones afectades de forma indirecta pels quatre anys de conflicte. D’altra banda, el país va ser escenari d’altres elements de tensió: per una part, va haver-hi diversos atacs reivindicats per grups vinculats amb Al-Qaida, el més greu dels quals va ser el dirigit contra l’ambaixada dels EUA a la capital, que el 17 de setembre va causar la mort de 16 persones; i, per altra part, va haver-hi protestes de l’oposi-

ció, que a mitjan novembre va fer una crida a boicotejar el procés de registre electoral. Les protestes van acabar amb diversos ferits a la capital pels enfrontaments amb les forces de seguretat.